

Kaarlo Vuori 1863–1914

Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija

Ari Laitinen
2017

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	2
2. Kaarlo Vuoren lapsuus ja nuoruus 1863–1880.....	3
3. Tampereella ja Pariisissa (1880–1993).....	9
4. Kaarlo Vuoren vaimo Tilda Vuori (1869–1922).....	13
5. Kaarlo Vuori opettajana Turussa ja Tampereella (1899–1914).....	14
6. Kaarlo Vuoren viimeiset vuodet (1911–1914).....	17
7. Kaarlo Vuoren asema ja merkitys.....	19
8. Valokuvien merkitys Kaarlo Vuoren taiteelle.....	24
9. Yksityiskohtia Kaarlo Vuoren elämästä.....	25
10. Lopuksi.....	28
Kaarlo Vuoren biografia lyhyesti.....	30
Lähdetiedot.....	32

ISBN 978-952-99397-6-3.

Kaarlo Vuori 1863–1914

Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija

1. Johdanto

Tutkimus Tampereen ensimmäisestä ammattitaiteilijasta Kaarlo Vuoresta (1863–1914) perustuu tekemääni taidehistorian pro graduun, joka valmistui keväällä 2017. Kaarlo Vuori tunnetaan nykyisin huonosti, taiteilijana hän on lähes unohdettu. Vuoren teoksista on ollut harvoin laajoja taidenäyttelyitä. Viimeisin Kaarlo Vuoren teosten näyttely oli Tampereella Hiekan taidemuseon vuonna 2015¹.

Kaarlo Vuorin taiteellinen tuotanto oli monipuolista ja laajaa. Hän maalasi maisemia ja noin 150–170² muotokuvaa. Teokset ovat julkisissa kokoelmissa museoiden seinillä tai niiden varastoissa säilytettävänä sekä yksityiskokoelmissa. Vuori kuvitti myös erilaisia julkaisuja sekä teki onnittelu- ja pelikortteja. Niiden lisäksi hän suunnitteli ja toteutti teatterin lavasteita. Taiteilijan ammatin lisäksi Vuori toimi piirustuskoulun johtajana ja opettajana Turussa ja Tampereella vuosina 1898–1912.

Valokuvausta ei voi jättää huomiotta Kaarlo Vuoren biografiassa. Vuori oli innokas valokuvaaja, joka kuvasi maisemia ja muotokuviansa malleja teoksiaan varten. Hän valokuvasi myös eri henkilöistä maalaamiaan valmiita muotokuvia. Sekä Kaarlo Vuori että useat muut taiteilijat maalasivat ateljeissaan muualla valokuvaamiaan kohteita. Kamerasta tuli valokuvauksen yleistettyä Kaarlo Vuorelle sekä monille muille taiteilijoille hyödyllinen dokumentaatioväline. Valokuvat nopeuttivat ja helpottivat taiteilijoiden työtä teosten sommittelujen sekä yksityiskohtien osalta. Useita Kaarlo Vuoren valokuvia on säilytetään Vapriikin kuva-arkistossa³ Tampereella ja Helsingissä yksityisomistuksessa. Vuori teki myös erilaisia kokeiluja lasinegatiiveihin musteella ja vesiväreillä.

¹ Kaarlo Vuoren teosten näyttely oli Hiekan taidemuseossa 19.2.–30.8.2015.

² Muotokuvien lukumäärä vaihtelee jonkin verran eri lähdetiedoissa.

³ Vapriikin internet-sivuilla on nähtävillä Kaarlo Vuoren ottamia valokuvia. Lähdetiedoissa linkit kuvasivuille.

2. Kaarlo Vuoren lapsuus ja nuoruus 1863–1880

Kaarlo Höllberg⁴, sittemmin Vuori, syntyi Ruovedellä 19.8.1863 puutavarakauppias Gustaf (1834–1903) ja Hedvig (o.s. Patala) (1833–1915) Höllbergin kuusilapsiseen⁵ perheeseen). Kaarlo oli lapsista kolmanneksi vanhin. Perheen sukunimi muutettiin Höllbergistä Vuoreksi vuonna 1876⁶. Saman vuoden lopulla perhe muutti Ruovedeltä Tampereelle⁷. Gustaf Vuori ryhtyi Tampereen Pellava- ja Rautateollisuus Osake-yhtiön⁸ puutavaran hankkijaksi. He saivat asunnon Masunninmäellä olevista uusista taloista. Siellä myös alkoi Kaarlon ystävyys Aspin perheen lasten⁹ kanssa.¹⁰ Ystävät käyttivät Kaarlo Vuoresta nimitystä "Monttis¹¹-Kalle"

Kaarlo Vuori oli aloittanut koulunkäyntinsä jo Ruovedellä. Hän jatkoi veljensä Heikin (1868–1940) kanssa opintoja Helsingin suomalaisessa yläalkeisopistossa¹², jonka toiselle luokalle hänet hyväksyttiin 1.9.1876.¹³ Veljekset lähetettiin Helsinkiin, koska Tampe-

⁴ Sukunimestä esiintyy arkistolähteissä myös muoto Hällberg. Tutkin alkuperäislähteenä rippikirjoja, joskaan asiasta ei löytynyt tarkempaa tietoa. Ruoveden kirkonkirjojen syntyneiden kohdalla 19.8.1863 on kirjoitettu: "*Kalle Työmies m.r. Kusta Hölpärin vö Hetan l..*".

⁵ Höllbergin / Vuoren perheen lapset olivat nimeltään Miina (1856–1929), Maria (1862–1936), Kaarlo (1863–1914), Heikki (1868–1940), Emilia (1871–1937) ja Ida (1874–1952).
– Tieto saatu Hiekan taidemuseosta.

⁶ Tieto saatu historioitsija FM Tuula Rantaselta 26.9.2016.

⁷ Helvi Jokisen teoksessa *Renkaita suvannon pinnassa* (1947) kerrotaan, että perhe muutti Tampereelle joulukuksi 1876. Tutkin Tampereelle muuttaneiden alkuperäisiä lähdetietoja Hämeenlinnan maakuntaarkistossa ja Tampereen seurakuntien keskusarkistossa sekä internet-sivustoilta, mutta Höllbergin / Vuoren perheen muuton tarkka ajankohta ei selvinnyt alkuperäisen dokumentin puuttuessa.

⁸ Yhtiöstä käytettiin yleisesti Tampella -nimitystä.

⁹ Tampereen Pellavatehtaan rakennusmestari Gustaf Aspilla ja hänen vaimollaan Marialla oli kuusi lasta. He olivat Elina, Hilda, Erika, Gustaf (Kustaa), Johanna (Hanna) ja Johan (Jukka). Hilda Asp (1862–1891) oli Suomalaisen Teatterin näyttelijä, suomentaja ja kulttuurivaikuttaja, jonka hyviin ystäviin kuuluivat mm. Kaarlo Vuori, Elias Erkkö (kihloissa Hildan kanssa) ja Minna Canth. – Hilda Aspin arkisto; Niiniluoto 1983, 33-34.

¹⁰ Jokinen 1947, 189.

¹¹ Monttis -nimitys on johdettu latinan vuotta tarkoittavasta sanasta montis.

¹² Tampereella alkoi vuonna 1842 kolmeluokkainen ala-alkeiskoulu, mutta se oli ruotsinkielinen, jonka katsottiin olevan vain ruotsinkielistä yläluokkaa varten. Yläalkeiskoulu aloitti toimintansa 1.9.1860. Siitä tuli suomenkielinen, vaikka se oli virallisesti kaksikielinen. Yläalkeiskouluun haluttiin liittää yliopistoon johtavat lukioluokat, mutta valtiopäivillä ei suostuttu siihen. Vuonna 1873 ruotsinmielinen hallitus lakkautti Tampereen yläalkeiskoulun ja määräsi ala-alkeiskoulun neliluokkaiseksi reaalikouluksi. Se johti siihen, että Tampereen suomenmieliset eivät halunneet kouluttaa lapsiaan kaupungin reaalikoulussa vaan lähettivät heidät mieluummin Hämeenlinnan suomalaiseen lyseoon tai kuten Kaarlo ja Heikki Helsinkiin.
– Sinisalo 1944, 210–212.

¹³ Rantanen 1993, 4.

reella ei ollut suomenkielistä oppikoulua. Kaarlosta tuli ylioppilas¹⁴ 19.5.1883. Samana vuonna hän kirjoittautui Helsingin yliopistoon filosofiseen tiedekuntaan, aikomuksenaan lukea lääketiedettä. Opiskeluaikana Kaarlo asui Hilda Aspin luona "Aspin kompissa" muutaman lukukauden¹⁵. Heikki-veli suoritti ylioppilastutkinnon¹⁶ vuonna 1889, minkä jälkeen hän siirtyi yliopistoon opiskelemaan teologiaa. Loma-ajat Kaarlo ja Heikki viettivät kotona Tampereella.

Päätös aloittaa taideopinnot

1880-luvulla lääketieteen opinnot saattoi aloittaa vasta kun oli suorittanut filosofian kandidaatin tutkinnon. Lääkäriin opintoihin kuului fysiikka, kemia, kasvi- ja eläintiede. Kaarlo Vuori opiskeli filosofian kandidaatin tutkintoa syksystä 1883 kevääseen 1886, jolloin hän ilmoittautui oppilaaksi Taideyhdistyksen piirustuskouluun. Hän opiskeli piirtämistä koko kouluajan vapaaoppilaana¹⁷. Vuori oli käynyt yliopiston piirustussalissa jo kevätlukukaudesta 1885 lähtien piirtämässä¹⁸, koska lääketieteen opiskelijat saivat tarkastella siellä ihmisen anatomiaa. Jokinen on kirjoittanut, että lääkäriin ammatti alkoi tuntua Vuoresta vastenmieliseltä opintojen edettyä tarkemmin ihmisen anatomiaan. Piirtäminen kiinnosti Vuorta paljon enemmän¹⁹.

Kaarlo Vuori opiskeli viisi ja puoli vuotta piirustussalissa Adolf von Beckerin²⁰ opetuksessa ja sen lisäksi maalausta hänen yksityisoppilaana. Adolf von Beckeriä²¹ (1831–1909) on luonnehdittu Suomen taidehistoriassa 1800-luvun lopulta asti taiteilijaksi joka toi ranskalaisia taidevaikutteita Suomeen.²² Tuula Rantasen mukaan yliopiston piirustussalissa annetulla opetuksella oli suuri merkitys Suomelle, koska siellä useimmat suomalaiset taiteilijat saivat taideopetuksen alkeet. Piirustusta alettiin opettaa kansakouluissa 1860-luvun lopulta lähtien.

¹⁴ Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Kaarlo Vuori*.

¹⁵ Rantanen 1993, 4.

¹⁶ Autio, *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899: Heikki Vuori*.

¹⁷ Rantanen 1988, 190.

¹⁸ Rantanen 1988, 191.

¹⁹ Jokinen 1947, 190–191

²⁰ Myös Albert Edelfelt (1854–1905) ja Axel Gallén (1865–1931) – vuodesta 1907 lähtien Akseli Gallén-Kallela sekä Helene Schjerfbeck (1862–1946) olivat Adolf von Beckerin oppilaita. – Lundström 2003, 49.

²¹ Adolf von Becker opiskeli lakia ja toimi lakimiehenä lyhyen ajan, kunnes ryhtyi opiskelemaan taidetta Kööpenhaminassa, Pariisissa ja Düsseldorfissa. Vuonna 1869 hän sai työpaikan piirustuksenopettajana Helsingin yliopiston piirustussalilla. Adolf von Becker piti myös yksityiskoulua, jonka hän perusti Helsinkiin vuonna 1872. Adolf von Becker opetukseseen kuului mallikuvien, kipsijäljennösten ja elävän mallin piirtäminen. – Savia 2002, 78–79.

²² Savia 2002, 9.

Muinaismuistoyhdistyksen retki 1885

Kansallisuusaate kuului 1800-luvun suuriin ideologioihin. Vuonna 1870 perustettiin Suomen muinaismuistoyhdistys, jonka yhtenä päämääränä oli taidehistoriallisesti arvokkaan kulttuuriperinnön luettelointi. Taidehistoriallisia retkikuntia järjestettiin useita vuosien 1871 ja 1902 välisenä aikana.²³ Kaarlo Vuori osallistui vuoden 1885 kesällä Suomen Muinaismuistoyhdistyksen kolmannelle taidehistorialliselle tutkimusmatkalle piirtäjänä²⁴. Hänen lisäksi piirtäjinä olivat arkkitehdiksi opiskellut Kustaa Asp²⁵ (1866–1952) ja Agathon. A. Reinholm (1857–1877)²⁶. Taidehistorioitsija Emil Nervander (1840–1914) oli matkan johtajana. Retkellä oli tarkoitus luetteloita ja piirtää taidehistoriallisia muistomerkkejä, kuten kirkkoja, kartanoita, talonpoikauskulttuuria ja niiden esi-
neistöä²⁷.

Taidehistoriallinen tutkimusretki kesti kaksi kuukautta suuntautuen Varsinais-Suomen koillis- ja itäosiin, Uudenmaan länsiosiin sekä osaan Lounais-Hämettä, joka rajoittui tutkimusalueisiin.²⁸ Kustaa Asp piirsi kirkkojen pohjapiirroksia ja Kaarlo Vuori sekä Reinholm piirsivät sis- ja ulkokuvia. Kaikki kolme piirsivät kirkon maalauksia ja veistoksia. Matkalla tallennettiin myös kansatieteellistä aineistoa²⁹. Retkikuntien tuloksia käytettiin yliopistossa taidehistorian ja arkkitehtuurin opetuksessa³⁰. Kaarlo Vuori teki yli 160 piirrosta. Niitä säilytetään Museoviraston kuva-arkistossa Helsingissä.³¹ Vuoren piirroksia on mahdollista tarkastella Museoviraston internet-sivuilla³².

Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu

1800-luvun lopulla piirustuskouluja oli Helsingissä ja Turussa. Niissä Suomen taiteilijat saivat perusopetuksen. Taitoja täydennettiin ulkomaisilla opinnoilla, 1880-luvulla yleensä Pariisissa³³. Suomen taideyhdistys perustettiin vuonna 1846 ja se oli ainoa taideyhdistys Suomessa vuoteen 1890 asti.³⁴ Taideyhdistyksen piirustuskoulussa opettajana oli

²³ Lehtinen 2005, 47–49.

²⁴ Rantanen 1988, 192.

²⁵ Kustaa Asp oli Kaarlo Vuoren ystävä Tampereelta. Vuori asui Helsingissä Kustaan siskon Hilda Aspin pitämässä ns. Aspin kompassi muutamana lukukautena. – Rantanen 1993, 4.

²⁶ Agathon Reinholm (1857–1887) osallistui taidehistorialliselle tutkimusretkelle myös vuonna 1887. – Lehtinen 2005, 47, 48.

²⁷ Rantanen 1993, 4.

²⁸ Rantanen 1988, 192.

²⁹ Rantanen 1988, 192.

³⁰ Rantanen 1988, 193.

³¹ Rantanen 1993, 4.

³² Museoviraston kuvakokoelmat / Kaarlo Vuori.

³³ Rantanen, 1993, 4–5.

³⁴ Rantanen 1970, 316.

saksalaissyntyinen kaivertaja Carl Jahn³⁵ (1844–1912). Keväällä 1886 Vuori ilmoittautui Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulun valmistavalle luokalle ja hän pääsi jo saman vuoden aikana antiikkiluokalle. Vuori osallistui saman vuoden syksyllä kurssille, jossa koulutettiin opettajia käsityöläiskouluihin.

Kaarlo Vuori on kirjoittanut ajastaan Taideyhdistyksen piirustuskoulussa Hilda Aspille. Kirjeessä hän mainitsi päivien olleen pitkiä ja melkein yhtä piirtämistä ja ansainneensa rahaa lukemalla korrehtuuria eli painotuotteiden oikaisuvedoksia³⁶. Vuonna 1887 Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulu muutti vastavalmistuneeseen Ateneumin, jossa antiikkiluokkaa opetti taidemaalari Fredrik Ahlstedt³⁷ (1839–1901). Kaarlo Vuori oli ollut Ahlstedtin yksityisoppilaana vuonna 1886. Pekka Halonen (1865–1933), Kaarlo Haltia (1863–1938) ja Alexander Federley (1864–1932) opiskelivat Vuoren kanssa samaan aikaan taidetta. Vuonna 1887 Vuori sai valtion stipendin seitsemäksi kuukaudeksi. Seuraavan vuoden keväällä hän sai piirustuksenopettajan pätevyyden, mutta jatkoi opiskelua piirustussalissa vuoden 1890 lopulle asti. Kaarlo Vuori sai useana vuonna rahallista tukea ja palkintoja opintojensa edistymisestä ja ahkeruudesta³⁸.

Tutkimusretki Siperiaan ja Mongoliaan

Valtionarkeologi, professori Johan Reinhold Aspelin³⁹ (1842–1915) etsi keväällä 1888 uutta matkaseuraa toiselle tutkimusretkelleen. Hän etsi erityisesti nopeaa ja tarkkaa piirtäjää. Aspelin kiinnitti huomiota Kaarlo Vuoreen, jonka tiesi olleen piirtämässä Muinaismuistoyhdistyksen tutkimusretkellä kolme vuotta aiemmin. Vuorella oli kesä vapaana ja tutkimusretken myötä hänellä oli mahdollisuus ensimmäiseen ulkomaanmatkaan.⁴⁰ Matka alkoi 13.6.1888 ja päättyi 31.10.1888⁴¹. Tutkimusmatkan tarkoituksena oli tutkia Mongolian aluetta ja Jenisei-joen alkulähteitä, pitäen venäläisiä kauppapaikkoja tukikohtina. Vuoren työhön kuului tehdä kaikista löydetyistä muistomerkeistä lyijy-

³⁵ Carl Ernst Albert Jahn oli opettajana Taideteollisessa keskuskoulussa 1875-1912 ja Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa 1881-1912. – Kuvataiteilijamatrikkeli, Jahn.

³⁶ Korrehtuuri on korjaus- ja oikaisuvedos.

³⁷ (August) Fredrik Ahlstedt oli vt. opettaja Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulussa Turussa 1874-75, Helsingissä 1876-81, johtajaopettaja 1881-93, opettaja Helsingin yliopiston piirustussalissa 1892-1901. – Kuvataiteilijamatrikkeli, Ahlstedt.

³⁸ Rantanen 1988, 195.

³⁹ J. R. Aspelin oli Suomen ensimmäinen koulutettu muinaistutkija, alan ensimmäinen professori ja ensimmäinen valtionarkeologi (1885–1915). Tutkimuksessa häntä kiinnosti nimenomaan Suomen suvun alkuperän selvittäminen. – Suomen Muinaismuistoyhdistys.

⁴⁰ Jokinen 1947, 193.

⁴¹ Jokinen 1947, 194, 213.

kynäpiirroksat, jäljentää kaikki kirjoitukset ja kuviot kivistä sekä monistaa piirroksista tarvittavat kappaleet märeille imupaperille.⁴²

Kaarlo Vuori merkitsi päiväkirjaansa pikakirjoituksella havaintonsa ja mielialansa.⁴³ Hän teki taskukokoisiin luonnosvihkoihin yli 200 piirrosta⁴⁴. Niihin hän piirsi paljon luonnoksia yksittäisistä ihmisistä, ihmisryhmistä, asumuksista ja kylänäkymistä⁴⁵ sekä teki muutamien vesivärimalauksien Siperian maisemista. Rantanen on kirjoittanut, että Kaarlo Vuoren ystävät opettelivat myöhemmin pikakirjoitusta hänen matkapäiväkirjoistaan Aspinnin kommissa Helsingissä.⁴⁶ Kirjoitukset on osittain julkaistu Helvi Jokisen kirjassa *Renkaita suvannon pinnassa*. Tässä on niistä muutama, siten kuin Kaarlo Vuori ne on kirjoittanut⁴⁷.

Kaarlo Vuori halusi keskittyä piirtämiseen omassa rauhassa, mutta aina se ei ollut mahdollista. Hän kirjoitti päiväkirjaansa 30.6.1888:

*Kaunotar katselee skitsikirjaani ja muut myöskin. Ovat taas oikein katsomisvilinässä, kun alkuun pääsivät. [- -] ei noilta katsojilta tahdo saada enää rauhassa piirtää."*⁴⁸

Toisinaan Vuorella oli aikaa piirtää, mutta laiva jolla he matkustivat, kulki liian nopeasti eikä hän voinut piirtää rannoilla näkyviä rakennuksia. Järvet eivät inspiroineet häntä, koska niiden piirtämisessä ei ollut minkäänlaista haastetta. Joinakin päivinä Vuoren aika kului lähes kokonaan piirtämiseen, jonka vain hevoskyyti ruokailemaan keskeytti. Siperian sääolot poikkesivat paljon siitä, mihin Kaarlo Vuori oli Suomessa tottunut. Lämpötilat olivat ajoittain ankaria, vaikka oli heinäkuu. Vuori merkitsi päiväkirjaansa Ondulaissa 19.7.1888:

*"Täällä on päivällä polttavan kuuma ja yöllä peloittavan kylmä."*⁴⁹

Säiden ankaruus jatkui koko kuukauden ajan. Hän kirjoitti 28.7.1888:

*"Viime yönä satoi paljon ja melkein palelin, vaikka turkit ja saali olivat päälläni, pyyheliina päässäni ja päällystakki jaloissani."*⁵⁰

Piirtäminen jatkui lähes kyllästymiseen asti. Vuori kirjoitti päiväkirjaansa 6.8.1888:

⁴² Jokinen 1947, 193.

⁴³ Jokinen 1947, 194; Rantanen 1990, 11.

⁴⁴ Rantanen 1988, 197; Rantanen 1990, 11.

⁴⁵ Rantanen 1988, 198.

⁴⁶ Rantanen 1990, 11.

⁴⁷ Olen ottanut malliksi pääasiassa piirtämiseen liittyviä päiväkirjamerkintöjä.

⁴⁸ Jokinen 1947, 198.

⁴⁹ Rantanen 1990, 13.

⁵⁰ Rantanen 1990, 13.

"Olen koko päivän ollut piirtämässä niitä⁵¹ iankaikkisia hieroglyfejä. Tein niistä viisi kuvaa".

Piirustuskohteita ei ollut ainoastaan ulkona sillä Vuori kirjoitti piirtäneensä koko päivän museossa 20.8.1888⁵².

Matkustaminen laivoilla oli hidasta, eikä aikatauluja ollut. Vuoristossa piti ratsastaa ja varoa rosvojoukkoja. Aspelinin ja Vuoren piti hankkia kylistä suosituskirjeitä voidakseen jatkaa matkaa ja mukana piti olla rahaa sekä tavaroita jaettaviksi.⁵³ Kaarlo Vuori kirjoitti 10.9.1888 päiväkirjaansa, että heiltä oli varastettu iso laukku jossa oli heidän kaikki heidän ruokansa, teepannu ja Vuoren sadetakki. Matkan hankaluuksista Vuori kirjoitti 24.10.1888:

*"Olen pahoilla mielin, mutta mistä, en tiedä? Sen vaan tiedän ja sanon, että älä poika koskaan rupea toisen ihmisen, tuntemattoman, palvelukseen, ellei sinulla ole aivan palkkaa ja määrättyä tehtävää. [- -] enhän tästä matkasta ole hyötynyt yhtään mitään, vaan päinvastoin saan vain maksaa enkä saa mitään palkkaa; sillä niin sitä käy kun lähtee sokeasti toiseen ihmiseen luottaen. [- -] Se on pahinta, että aika on mennyt aivan hukkaan. [- -] Elleivät ota minua piirustamaan, niin piirustan itse ja paremmin kuin siellä tehdäänkään, kunhan vaan tästä vankeuden kaltaisesta Siperian matkasta pääsen. Se on kuitenkin hyvä, etten ole ollut yhtään kipeänä."*⁵⁴

Siperian matkan voidaan kuitenkin todeta päättyneen hyvin. Vuori kirjoitti päiväkirjaansa 31.10.1888: *"Saavuttiin Helsinkiin aamulla kello 9 ja se oli hauskaa. Hyvä että loppui!"*⁵⁵ Vuori pelkäsi menettäneensä saamansa stipendit, mutta pelko oli turha⁵⁶. Jokisen mukaan Kaarlo Vuori käytti Siperian matkaan kuukausien opintorahat. Vuori luovutti kaikki matkalla tekemänsä piirustukset J. R. Aspelinille⁵⁷. Siperian matkan seurauksena Kaarlo Vuori sai reumaattisen selkävun, joka myöhemmin alkoi vaivata hänen terveyttään yhä enemmän.⁵⁸ Vuori käytti ajoittain kävelykeppiä jalkasarkeyden vuoksi jo ensimmäisen Pariisin matkan (1890–91) aikana⁵⁹.

⁵¹ Kaarlo Vuori oli tutkinut neljää kiveä 4.8.1888. Kyse lienee niistä. - Jokinen 1947, 205.

⁵² Jokinen 1947, 209.

⁵³ Rantanen 1990, 12.

⁵⁴ Jokinen 1947, 212–213.

⁵⁵ Jokinen 1947, 213.

⁵⁶ Jokinen 1947, 213.

⁵⁷ Jokinen 1947, 214.

⁵⁸ Jokinen 1947, 214.

⁵⁹ Rantanen 1993, 5.

3. Tampereella ja Pariisissa (1880–1993)

Kaarlo Vuori palasi Tampereelle taideopintojensa päätyttyä vuonna 1889. Kotona hän sai työhuoneekseen pastoriksi valmistuneen veljensä huoneen⁶⁰. Vuori alkoi maalata⁶¹ muotokuvia perheensä jäsenistä ja tuttavista sekä maisemia Tampereella ja Ruovedellä sekä monilla muilla paikkakunnilla⁶². Tampereella Vuori maalasi usein Näsijärven maisemia Aspien luona kallioniemekkeellä, jossa Aspin perheellä oli kasvimaan mäen rinneessä⁶³. Yksin ollessaan hän saattoi soutaa veneellä Siilinkarille⁶⁴, joka on pieni, karu, puuton kallioluoto Näsijärvellä. Tilaustöitä oli ajoittain ja hän sai myytyä myös muutamia maisemamaalauksia.

1880-luvulla tamperelaiset harrastivat lähinnä musiikkia ja teatteria. Taiteen harrastus oli silloin melko olematonta⁶⁵. Pääasiassa vain virkamiehet, tehtailijat ja kauppiat kannattivat kuvataideharrastusta.⁶⁶ Taidenäyttelyitä kaupungissa oli harvoin ja ne olivat yleensä jonkun kiertävän taulukauppiaan järjestämiä. Suomen taideyhdistyksellä oli kiertävä taidenäyttely Tampereella vuosina 1888 ja 1891 ja helsinkiläinen Hagelstamin taidekauppa järjesti Tampereella taidenäyttelyn vuonna 1897.⁶⁷ Tampereen Taideyhdistyksen ensimmäinen taidenäyttely järjestettiin vuonna 1899.

Jokisen mukaan kaupunkilaiset suhtautuivat Kaarlo Vuoreen enemmän harrastelijana kuin ammattitaiteilijana.⁶⁸ Näihin aikoihin myös valokuvaamisesta tuli oleellinen osa Kaarlo Vuoren taiteellista työskentelyä. 1890-luvulta lähtien on olemassa lukuisia Vuoren ottamia valokuvia, joista osaa hän on hyödyntänyt muotokuvien teossa.

Teoksessa *Renkaita suvannon pinnalla* on kertomus siitä, miten Tampere oli Helsingistä katsottuna "sivistyksen ulkopuolella". Kertomuksen mukaan Kaarlo Vuori haki apurahaa Italian matkaa varten⁶⁹. Valinnoista päättänyt Leo Mechelin⁷⁰ (1839–1914) oli vähätellyt Kaarlo Vuoren kotipaikkaa ja sanonut hänelle:

⁶⁰ Jokinen 1947, 215.

⁶¹ Aiheesta lisää Kaarlo Vuoresta kertovien lehtileikkeiden yhteydessä.

⁶² Biografian lopussa kerrotaan tarkemmin Kaarlo Vuoren maalauspaikoista.

⁶³ Rantanen. Kyseinen paikka tunnetaan Tampereella vieläkin Aspinniemenä.

⁶⁴ Nykyisin Siilinkari on tunnettu Kuru-laivan haaksirikosta 7.9.1929, jossa hukkui 138 ihmistä.
– Keskinen.

⁶⁵ Tampere on tunnettu teatterikaupunkina.

⁶⁶ Tampereelle saatiin taideyhdistys vuonna 1898. – Tampereen Taideyhdistys r.y.

⁶⁷ Rantanen 1970, 316 - 317.

⁶⁸ Jokinen 1947, 214 - 216.

⁶⁹ Kyseinen episodi tapahtui todennäköisesti vuonna 1897, mutta asiasta ei ole täyttä varmuutta.

⁷⁰ Leopold (Leo) Henrik Stanislaus Mechelin (1839–1914) oli valtiomies ja professori sekä suomalaisen puolustaja. – Leo Mechelin.

"Te asutte siellä Tampereella. Eihän se ole oikea paikka taiteilijalle. Parasta itsellenne kun muuttaisitte pois sieltä. Siellähän ei voi taiteella elää. Pitäisi myydä töitäkin."

Vuori oli vastannut Mechelinille:

"Siellä maalaa parhaiten, missä parhaiten viihtyy ja kyllä siellä ostetaankin ja maakunta on laaja".⁷¹

Mechelin ei myöntänyt apurahaa Vuorelle.

Kaarlo Vuoresta on kirjoitettu, että hän oli luonteeltaan vaatimaton, eikä etsinyt itselleen mainetta. Vaatimattomuudesta huolimatta hänestä tuli aikanaan tunnettu taiteilija, jonka teosten ostajakunta koostui etupäässä kauppiaista ja varakkaista käsityöläisistä. He maalauttivat muotokuvia ja ostivat myös muita maisemamaalauksia. Tarvittaessa Kaarlo Vuori valmisti esimerkiksi lahjaksi pelikortit, joihin maalattiin lahjansaaja sekä tämän ystäviä.⁷²

Kaarlo Vuori oli taiteilijauransa alkuaikoina ainoa Tampereella asuva ammattitaiteilija vuoteen 1897 saakka, jolloin Gabriel Engberg (1872–1953) lopetti Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulun opinnot ja ryhtyi ammattitaiteilijaksi⁷³. Vuoden 1898 syksyllä Kaarlo Vuori muutti Tampereelta Turun piirustuskoulun johtajaopettajaksi ja palasi Tampereelle vasta vuonna 1905. Tampereen lähiseuduilla asui silloin jo muita tunnettuja taiteilijoita, kuten Emil Wikström (1864–1942) Sääksmäellä, Akseli Gallen-Kallela (1865–1931) Ruovedellä, Hugo Simberg (1873–1817) ja Viljo Sjöström (1873–1944) Gallen-Kallelan oppilaina ja Arvid Sandberg (1876–1927) Virroilla sekä Einar Ilmoni (1880–1946) Kangasalla.⁷⁴

Taideopiskelua Pariisissa (1890–1891)

Kaarlo Vuori halusi oppia lisää maalaamista Pariisissa. Saatuaan Lindemarckin apurahan⁷⁵ opiskelua varten, hän meni syksyllä 1890 puoleksi vuodeksi opiskelemaan maalausta Pariisiin Académie Julieniin. Opettajana oli tunnettu ranskalainen akateemikko William-Adolphe Bouguereau⁷⁶(1825–1905). Nuorempana opettajana toimi Tony Robert-

⁷¹ Jokinen 1947, 248.

⁷² Jokinen 1947, 236, 232.

⁷³ Jokinen 1947, 215.

⁷⁴ Rantanen 1970, 317.

⁷⁵ Rantanen 7 / 1993, 5.

⁷⁶ Bouguereau edusti perinteistä maalaustyyliä, ja häntä pidetään yhtenä tunnetuimmista akateemisen taiteen edustajista. Hänen aiheensa perustuivat usein antiikin mytologiaan. Hän kuvasi mielellään pikkutarkoissa maalauksissaan alastonta naisvartaloa. – Bouguereau.

Fleury (1837–1911). Kaarlo Vuori kirjoitti opiskelustaan Pariisissa syksyllä 1890 Hilda Aspille⁷⁷:

"Koska Bonnetin⁷⁸ atelieria ei enää ollut, "rupesin Julianin akatemiaan Lefebren⁷⁹ oppilaaksi tai sille osastolle, missä hän opettaa, sillä koko laitoksessa on kumminkin neljä eri osastoa, muta Lefebren pitäis olla nykyään paras maailmassa saap nähdä sitte. Oppilaita on koko laitoksessa 200. Otin kuudeksi kuukaudeksi, ei ollut kalliskaan 216 m, mutta muuten täällä menee paljon rahaa, asunto tosin ei maksa kun 35 fr., mutta ruoka tahtoo nousta 3 frangiin päivässä ja se on huokeimmissa paikoissa... Asumme muuten Boulevardin varrella Montmartren juurella tai vierellä. Itselläni on kamari ja hyvä, akkuna Boulevardille etelään, vaikka eipä siinä paljon taida tulla asutuksi, 8–4 ollaan opistolla, vielä illallakin, jos tahtoo pari tuntia valkeen valossa. Ketään suomalaista ei ole tainnut vielä sillä osastolla, jossa nyt olen. Kielestä täällä näkyy tulevan sentään hyvin toimeen, sielläkin atelierissa."

Miksi Kaarlo Vuori kirjoitti, ettei Bonnetin atelietä enää ollut? Siitä ei ole tarkempaa tietoa. Tarkoittiko hän mahdollisesti yksityisateljeeta ja taiteilija Léon Bonnattia⁸⁰ (1833–1922), joka oli professorina Ecole des Beaux Arts'ssa⁸¹ vuodesta 1882 lähtien ja sen johtaja vuodesta 1905 alkaen⁸². Vuori kertoi taideopinnoistaan Hilda Aspille lähettämässään kirjeessä 11.12.1890:

"Huolimatta kylmydestä ja opiskeluelämän ankaruudesta ei ole päähäni mahtunut muuta kun yksi ajatus, kuinka oppis oikein hyvin maalaamaan, sillä paljon on siinä oppimista ja vaikeetapa se lienee, koska ei kukaan koko akatemiassa ... näytä oikein hyvin osaavan tehdä..."⁸³

Kaarlo Vuoreen liittyvät lähdetiedot ovat lähes kauttaaltaan yhtenevät. Ainoastaan hänen suhtautumisestaan uudempaan 1800-luvun lopun taiteeseen ilmeni tutkimuksen yhteydessä toisistaan eriäviä tulkintoja. Rantanen on kirjoittanut, että Pariisissa opiskellessaan Kaarlo Vuori tutustui museoihin ja kierteli Pariisin nähtävyyksiä katselemassa Pekka Halosen kanssa. Vaikka Vuori ihaili vanhaa taidetta, hän kokeili myös uusia tyyle-

⁷⁷ Rantanen, Tk 7/1993. 6.

⁷⁸ Vuori lienee tarkoittanut ranskalaista taiteilijaa Léon Bonnattia (1833–1922), joka oli tunnettu muotokuvamaalari. – Britannica, Léon Bonnat.

⁷⁹ Vuori on tarkoittanut ranskalaista taiteilijaa Jules Joseph Lefebvreä (1836–1912), joka oli Pariisissa Académie Julianin opettaja. Hän maalasi sekä muotokuvia että alastonkuvia. – Lefebvre.

⁸⁰ Léon Bonnat oli Ranskan suosituin muotokuvamaalari.

⁸¹ Oppilaitos toimii vieläkin. Pariisin taidekoulu Ecole des Beaux Artsin internetsivu on <http://www.beauxartsparis.com/en/>.

⁸² Britannica, Bonnat.

⁸³ Rantanen 1988, 205.

jä.⁸⁴ Tämä kertomus on ristiriidassa Jokisen kirjoituksen kanssa, joka liittyy Vuoren seuraavaan opintomatkaan Pariisiin. Jokisen mukaan Vuori ei ollut kiinnostunut uusista taidesuunnista⁸⁵. Tutkimuksessa ilmeni, että Vuori kokeili muutamissa teoksissaan myös uusia maalaustyyliä, kuten Rantanen on kirjoittanut. Muutamissa teoksissa on vapaita ja lennokkaita siveltimenvetoja jotka ovat voineet saada vaikutteita impressionistien teoksista. Pääosin tutkitut teokset edustavat kuitenkin realistis-naturalistista muotokuvamaalausperinnettä.

Taiteen tekoa Suomessa ja uudelleen Pariisiin (1892–1893)

Ateneumissa pidetyn ensimmäisen taidenäyttelyn jälkeen Vuori sai kaksi kertaa Hovingin⁸⁶ apurahan, toisen palkinnon dukaattikilpailussa⁸⁷ vuonna 1892 sekä valtion taide-stipendin, jonka turvin hän lähti uudelleen seuraavana syksynä Pariisin akatemiaan, jossa myös hänen ystävänsä Alexander Federley ja Rurik Lindqvist⁸⁸ (1870–1950) opiskelivat. Vuori sai vielä vuoden 1897 dukaattikilpailussa ensimmäisen⁸⁹ palkinnon rouva Ladaun muotokuvalla.

Kaarlo Vuori meni jatkamaan taideopintojaan Pariisiin vuonna 1892. Akatemiassa piirrettiin samaa elävää mallia koko viikko kahdeksan tuntia päivässä. Opettajat olivat samat kuin aikaisemmin ja Bouguereau jatkoi ankaraa opetusmetodia ja arvostelutyylillä. Koskaan piirustus ei ollut hänelle kylliksi tarkkaa, vaan oppilaat saivat aloittaa työnsä alusta yhä uudelleen ja uudelleen⁹⁰.

Stipendirahojen nostamista varten tarvittiin todistuksia taideopinnoista. Esimerkkinä on 3.3.1893 allekirjoitettu todistus, jossa vakuutetaan seuraavasti:

*"Herra Vuori on toiminut erittäin säännöllisesti minun maalaustyöpajoissa herrojen Bonguereau & G. Ferrier johdolla."*⁹¹

⁸⁴ Rantanen 1993, 6.

⁸⁵ Jokinen 1947, 230.

⁸⁶ Kyseessä on lahjoittaja Carl Isak Victor Hoving (1846–1876). Hän testamenttasi suuren osan omaisuudestaan Suomen taideyhdistykselle. Testamenttilahjoitus oli yksi tärkeimmistä suomalaisen taiteen tukijoista.

⁸⁷ Ensimmäisen palkinnon sai Pekka Halonen, kolmannen palkinnon sai Ellen Thesleff. – Pettersson.

Vuonna 1858 perustettu Dukaattipalkinto on Suomen vanhin taidepalkinto, jonka Taideyhdistys myöntää vuosittain erityisestä ansiosta enintään 35-vuotiaalle kuvataiteilijalle.

⁸⁸ Kuvataiteilijamatrikkeli, Vuori Kaarlo.

⁸⁹ II palkinnon sai Johan Kustaa Kyyhkynen ja III palkinnon Hilda Flodin. – Pettersson.

⁹⁰ Jokinen 1947, 229-230.

⁹¹ *"Je certifie que Monsieur Vuori a travaillé très régulièrement dans mes ateliers de Peinture sous la direction de Measseurs Bonguereau & G. Ferrier."*

Opiskelun ohessa Vuori lähetti pilapiirroksia Pariisista *Nuori Suomi* -lehdelle Helsinkiin. Suomeen palattuaan hän jatkoi useita vuosia lehden avustajana.⁹² innostuksen lähettää aikansa tapahtumista karikatyyreja ja pilapiirroksia Vuori sai ystävältään Alex Federleytä⁹³.

4. Kaarlo Vuoren vaimo Tilda Vuori (1869–1922)

Kaarlo Vuoren taiteilijauran ja loppuelämän kannalta avioliitto toisen taiteilijan, näyttelijä ja teatterijohtaja Tilda Blom-Raition kanssa muodostui tärkeäksi. He tapasivat toisensa yhteisen ystävän, Hilda Aspin luona⁹⁴ ja menivät naimisiin keväällä 1900. Heidän lapsensa Veijo syntyi vuonna 1903. Kaarlo Vuori käytti Tilda mallina moniin muotokuviin ja Tilda poseerasi myös lukuisissa Kaarlon ottamissa valokuvissa erilaisissa asennoissa ja asusteissa.

Tilda Blom–Raition⁹⁵ (Vuoren) oikea nimi oli Matilda Blom. Hän oli syntynyt 18.6.1869 Kuopiossa Kaarlo Blomin kolmantena lapsena. Hänen äitinsä oli Matilda Blom, o.s. Kainulainen. Tildan äiti synnytti vielä pojan joka kuoli pian syntymänsä jälkeen. Perheen isä ei kyennyt huolehtimaan lapsistaan, joten sukulaiset kasvattivat heidät. Tilda pääsi tädilleen, äitinsä sisarelle, Maria Venäläiselle, joka oli emäntänä Pielavedellä. Tilda asui tätinsä luona 14 -vuotiaaksi asti. Hän pääsi lankakauppaan myyjättäreksi Kuopioon, jossa hän tutustui Minna Canthiin sekä tamperelaisiin Hilda ja Hanna Aspiin. Heidän kautta Tilda pääsi kosketuksiin teatteriin ja Tampereeseen. Tilda kävi pyytämässä pääsyä teatteriin avustajaksi Kansallisteatterin vieraillessa Kuopiossa vuonna 1887.⁹⁶ Avustajaksi Tilda ei silloin päässyt, mutta hänen näyttelijän uransa alkoi lokakuussa 1888. Hän sai silloin kutsun saapua teatterin näytöspaikalle Poriin. Samalla hän muutti sukunimensä Raitioksi, jonka hän oli jo valmiiksi miettinyt.⁹⁷ Porista hänen matkansa jatkui Tampereen Työväen Teatteriin, jonka johtajaksi hänet valittiin vuonna 1906.

⁹² Jokinen 1947, 230–231.

⁹³ Alex Federley (1864–1932) oli ensimmäinen taidekoulutuksen saanut pilapiirtäjä Suomessa. – Ylönen 2001, 33.

⁹⁴ Jokinen 1947, 223.

⁹⁵ Tilda Blom muutti sukunimensä Raitioksi vuonna 1888.

⁹⁶ Jokinen 1947, 219.

⁹⁷ Jokinen 1947, 220.

5. Kaarlo Vuori opettajana Turussa ja Tampereella (1899–1914)

Kansakouluissa käsityöopetus tuli pakolliseksi kansakouluasetuksella vuonna 1866⁹⁸. Vuonna 1907 laadittiin ehdotus piirustuksen opetuksen järjestämisestä seminaareissa ja kansakouluissa⁹⁹. Käsityö ja kuvaamataito kuuluvat myös nykyajan peruskoulujen pakollisiin oppiaineisiin¹⁰⁰. Raija Nykäsen mukaan kesti 1910-luvulle, ennen kuin opettajat olivat omaksuneet uuden tavan kuvalliseen ilmaisuun. Piirustuksen opetus oli aikaisemmin pääasiassa ornamentaalisten mallitaulujen jäljentämistä, kipsimallien piirtämistä sekä teoriapohjalle perustuvaa projektio- ja perspektiivipiirustusta¹⁰¹. Uuden piirustuksenopetuksen lähtökohdaksi otettiin luonto ja erilaiset esineet. Opetus muodostui kolmesta osasta: pahvityöt, savimuotoilu ja varsinainen piirustus¹⁰².

Opettajana Turussa (1899–1905)

Vaikka Kaarlo Vuori oli tunnettu taiteilija Tampereella, taiteilijan ammatti ei riittänyt takaamaan toimeentuloa. Hänellä oli kuvaamataidon opettajan pätevyys. Syksyllä 1898 Vuori muutti Turun piirustuskoulun johtajaksi ja opettajaksi¹⁰³. Opetustyönsä lisäksi Vuorella oli myös aikaa maalata tauluja. Jokisen mukaan Turun piirustuskoulun oppilasmäärä oli pieni ja opiskelijat olivat enimmäkseen harrastelevia rouvia ja lapsia. Vuori ystävystyi piirustuskoulun apulaisopettajan, taiteilija Elias Muukan kanssa¹⁰⁴, josta hän maalasi toteutukseltaan erinomaisesti onnistuneen muotokuvan. Teos on nähtävillä Kansallisgallerian internetsivulla¹⁰⁵

Kerrotaan, että alkuajat Turussa olivat Vuorelle hankalia. Asunto oli kylmä, taideteokset eivät menneet kaupaksi, eikä muotokuvia tilattu. Seuraavaan syksyyn mennessä Vuori sai mainetta taiteilijana. Häneltä tilattiin muotokuvia ja ostettiin muitakin teoksia.¹⁰⁶ Turussa Vuoren reumatismi paheni ja hänen kuulonsa alkoi heiketä. Kaarlo Vuori ja Tilda eivät silloin vielä asuneet yhdessä, vaan he tapasivat toisiaan Tampereella tai Helsingissä. Joulut ja pääsiäiset Kaarlo Vuori vietti Tampereella sukulaistensa ja morsiamensa kanssa. Keväällä 1900 Kaarlo ja Tilda menivät naimisiin. Pariskunta asui Turussa vuo-

⁹⁸ Nykänen 1994, 7.

⁹⁹ Nykänen 1994, 16.

¹⁰⁰ Laki perusopetuksesta (628/1998), 11 § Opetuksen sisältö.

¹⁰¹ Nykänen 1994, 16.

¹⁰² Nykänen 1994, 17.

¹⁰³ Jokinen 1947, 255.

¹⁰⁴ Jokinen 1947, 258.

¹⁰⁵ Tarkemmat tiedot lähdetiedoissa.

¹⁰⁶ Jokinen 1947, 259.

teen 1905 asti, jolloin he muuttivat Tampereelle¹⁰⁷ kun Tilda Vuori valittiin Tampereen Työväen Teatterin johtajaksi¹⁰⁸. Työ teatterin johtajana alkoi 1906. Kaarlo Vuori suunnitteli lavasteita ja rooliasuja sekä opetti lavastusten tekoa¹⁰⁹.

Taideopetus Tampereella 1900-luvun alussa

Tampereella ei ollut taidekoulua, mutta yksityisten ihmisten toimesta kaupunkiin oli perustettu kaksi taideteollisuuskoulua. Ne olivat Amalia Lindfeltin¹¹⁰ (1861–1940) ja Ludvig Roineen (1867–1936) käsityökoulut¹¹¹. Molemmista valmistui käsityönopettajia pääasiassa maalaiskansakouluihin. Amalian koulusta valmistui vain naispuolisia käsityönopettajia.¹¹² Kaarlo Vuoren sisar Ida opetti Lindfeltin käsityökoulussa jo silloin, kun Kaarlo perheineen palasi Tampereelle.

Raija Nykänen on tutkimuksessaan *Kaksi tamperelaista käsityökoulua, Taiteilijat käsityökoulujen opettajina* (1994) todennut seuraavaa:

*"Amalian ja Roineen käsityökoulujen kuvallista opetusta¹¹³ tarkasteltaessa on huomioitava, että osa oppilaista ei ollut edes kansakoulua käyneitä ja nekin oppilaat, jotka 1910-luvulla ja sen jälkeen kävivät koulua, eivät todennäköisesti olleet päässeet osallisiksi uudesta piirustusopetuksesta"*¹¹⁴.

Kaarlo Vuori piirustuksenopettajana Tampereella (1905–1912)

Roineen käsityö- ja taideteollisuuskoulun johtaja Ludvig Roine pyysi Kaarlo Vuorta opettamaan piirustusta vuonna 1909. Käsityön ja piirustuksen opetus Roineen koulussa oli monipuolista. Oppilaita siellä oli eri puolilta Suomea¹¹⁵. Nykäsen kertomus piirustuksen opetusmetodeista:

"Parina kolmena ensimmäisenä tuntina on annettu ohjeita perspektiiviopin alkeista. Muina tunteina piirretään elävän mallin mukaan. Luokan eteen tarpeeksi korkealle asetetaan

¹⁰⁷ Vuoren perhe muutti Tampereella Mustanlahdenkadun piharakennukseen ja sieltä Hämeenkatu 27:ään. Talo johon Vuoret muuttivat, on tunnettu Tampereella nimellä "Kymmenen miehen talo". – Jokinen 1947, 272.

¹⁰⁸ Salo 1944, 184.

¹⁰⁹ Rantanen 1993, 6; Jokinen 1947, 274.

¹¹⁰ Amalia Lindfelt-Lehtinen vuodesta 1907 lähtien.

¹¹¹ Ludvig Roineen käsityö- ja taideteollisuuskoulun ilmoituksesta kerrotaan sivulla 18.

¹¹² Nykänen 1994, 60.

¹¹³ Vuoden 1907 komitea oli laatinut ehdotuksen piirustuksen opetuksen järjestämisestä maan seminaareissa ja kansakouluissa. Nykäsen mukaan kesti kuitenkin pitkälle 1910-luvulle, ennen kuin opettajat olivat omaksuneet uuden tavan kuvalliseen ilmaisuun. – Nykänen 1994, 16.

¹¹⁴ Nykänen 1994, 18.

¹¹⁵ Jokinen 1947, 292–293.

ihminen useimmiten joku vanha ukko istumaan tai seisomaan. Pääasiana on pidetty, että jokainen oppilas piirtäessään tulee kehittämään silmäänsä ja muotoaistiansa niin paljon, että hän voi paperille merkitä mallina olevan ihmisen asennon vaikkapa miten yksinkertaisesti tahansa. Samaa asentoa piirretään vaan ainoastaan yhden kerran. Tässä aineessa etenkin on oppilaan kehitys huomattava." ¹¹⁶

Roineen koulun opetuksesta mainittiin laajasti vuoden 1910 sanomalehti-ilmoituksissa: Raahen sanomissa¹¹⁷ oli 2.8.1910 ilmoitus Ludvig Roineen käsityönopettajien ja opettajattarien valmistuskurssista, joka alkoi 3.9.1910. Syysoppijakso kesti kolme kuukautta. Opetusaineet naisosastolla olivat: Liinavaate-, puku-, taide-, applikatsiooni, korko-, pujotus y.m. ompelua, kutominen, erilaisten vaatemallien piirtäminen ja taideompelumallien sekä kirjainten suunnittelua. Veisto-osastolla opetusaineet olivat: Sahaus, höyläys, puunleikkaus ja sorvaus- harjoitelmia, puun värjäystä ja kiillotusta, huonekalustojen piirtämistä ja tekemistä, savi- ja kipsimuovailua sekä peltitöitä. Yhteisiä aineita kaikille olivat: Sielutiede, kasvatusta ja opetusoppia, opetusharjoitelmia, applikatsioni y.m. maalaus- ja taidepiirustusharjoitelmia. Opetus oli ilmaista, mutta opiskelijat maksoivat työaineista 75 markkaa. Tekemänsä työt oppilaat saivat itselleen.

¹¹⁶ Nykänen 1994, 59.

¹¹⁷ Raahen Sanomat 02.08.1910, no 84, 4.

6. Kaarlo Vuoren viimeiset vuodet (1911–1914)

Sairaus alkoi haitata Kaarlo Vuoren elämää yhä enemmän 1910-luvulla. Siitä johtuen taideteosten maalaaminen ja opetustyö tulivat raskaammiksi. Jokisen mukaan sairaus vaikutti toisinaan Vuoren taiteeseen seuraavalla tavalla:

*"Ennen niin huolellisen piirustuksen joku yksityiskohta saattoi jäädä Vuorelta keskeneräiseksi tai miltei virheelliseksi, ja hänen hillityt värinsä muuttuivat räikeämmiksi. – iltarusko sai joskus teatterilavastuksen synkän hehkuvan loimun ja naisen puvusta saattoi tulla tutkielma silloin, kun sen olisi pitänyt olla sivuseikka"*¹¹⁸.

Vuoren muotokuvatuotannossa on 1890-luvulta 1910-luvulle saakka nähtävissä sekä muutamia luonnosmaisia että useita realistisia, lähes valokuvamaisen tarkkoja muotokuvia erilaisin värisävyin. Tuskin kaikki Jokisen mainitsemat muutokset teosten toteutustavoissa johtuivat Kaarlo Vuoren sairaudesta. Osa niistä on johtunut oletettavasti johtunut siveltimen käytön lennokkuudesta ja eri maalaustyylien kokeiluista. Vuori olisi luultavasti keskeyttänyt maalaamisen ja toteuttanut teoksen valmiiksi yksityiskohtineen myöhemmin, jos hänen sairautensa olisi vaikeuttanut tai haitannut olennaisesti taiteen tekoa. Taiteen tekeminen on voinut tuoda Vuorelle hetkeksi helpotusta vaivoihin, toimien eräänlaisena lumelääkkeenä.

Ollessaan paremmassa kunnossa, Vuori maalasi myös muotokuvia. Keväällä 1911 Vuori kertoi langolleen teoksistaan:

"Paljon on meininkiä suvella maalata, vaikkei siitä suinkaan paljon tule tehdyksi. Yksi Keuruun isännän kuva jo on kumminkin. [- -] Yksi muotokuva meni eilen Helsinkiin ja Aspegrenin rouvan ostivat Kansallisteatteriin (300 mk) ja fiinin rouvan kuvan tässä hiljan sain valmiiksi ja kovin pitivät ja yli maksoivatkin." [- -]

*"Tuo karamellikoreus, se menee yleisöön. Mutta jos maalaisin mallin sisintä, niin kyllä ne kavahtaisivat. Ja minäkin nyt haluaisin maalata ihmisen vain ihmisenä."*¹¹⁹

Talvella 1912 Kaarlo Vuori ei voinut työskennellä sairautensa takia. Lääkäri määräsi hänelle matokuurin, joka heikensi häntä entisestään useaksi viikoksi. Saatuaan itsensä hieman parempaan kuntoon, Vuori jatkoi opetusta Roineen koulussa. Hänet vietiin töihin ja haettiin sieltä pois, vaikka matkaa oli vain pari kadunkulmaa. Keväällä Vuori ilmoitti luopuvansa kokonaan opetustyöstään huonon kuntonsa vuoksi.¹²⁰

¹¹⁸ Jokinen 1947, 289.

¹¹⁹ Jokinen 1947, 290–292.

¹²⁰ Jokinen 1947, 294–295.

Kaarlo Vuori Runnin lähteellä

Kesällä 1913 Kaarlo Vuori vietti neljä viikkoa Runnin kylpylässä¹²¹ Iisalmessa. Kylpylän hoitomääräysten mukaan Vuoren huoneessa ei saanut olla ainoatakaan nojatuolia, ja sängyn tilalle oli määrätty telttavuode. Melko pian Kaarlo Vuori pystyi kävelemään ilman keppiä. Hän oli tyytyväinen samaansa hoitoon, hierontaan, ruostemuta- ja savikylpyihin sekä Runnin lähteen veteen, jota piti juoda monta litraa päivittäin.¹²² Virkistyttyään Vuori otti kylpylässä valokuvia. Hän kehitti valokuvat huoneessaan. Kerrotaan, että useat kylpylävieraat halusivat saada valokuvan itsestään. Ennen poislähtöään Kaarlo Vuori valmisti 30–40 kuvaa päivittäin, eikä hän sittenkään täyttänyt kaikkia pyyntöjä.¹²³ Mieluisan työn tekeminen piristi häntä unohtamaan kipunsa ainakin hetkelisesti.

Syksyllä Kaarlo Vuoren Runnilla saadut terveyshyödyt loppuivat. Käsienkin lihakset kiipeytyivät entistä pahemmin. Taiteen teosta hän ei kuitenkaan luopunut. Seuraavan talven aikana hän tuki maalatessaan vasemmalla kädellään oikeaa.¹²⁴ Kesäkuussa 1914 Kaarlo Vuori matkusti uudelleen Runnin kylpylään, jossa hän menehtyi sairauskohtaukseen 22.6.1914.

Kaarlo Vuoren kuoltua Tilda muutti poikansa Veijon kanssa Turkuun vuonna 1916. Syynä siihen olivat Tampereella erimielisyydet teatterin johtokunnan kanssa sekä kaupungin poliittiset levottomuudet. Tilda ja Veijo muuttivat jo seuraavana vuonna Kuopioon, minne Tilda oli valittu teatterinjohtajaksi. Sieltä he muuttivat vuonna 1919 Kotkaan, jossa Tilda menehtyi vuonna 1922 struumamyrkytykseen.

¹²¹ Runnin kylpylä jatkanut toimintaa nykypäiviin saakka.

¹²² Jokinen 1947, 320.

¹²³ Jokinen 1947, 322.

¹²⁴ Jokinen 1947, 322.

7. Kaarlo Vuoren asema ja merkitys

Kaarlo Vuorella oli hänen elinaikanaan merkittävä asema Tampereen ensimmäisenä ammattitaiteilijana. Hän maalasi muotokuvia hyvin monista tunnetuista tamperelaisista henkilöistä sekä heidän aviopuolisoistaan. Myös joidenkin lapsista Vuorelta tilattiin muotokuvia. Vuori sai muotokuvatilauksia myös muualta, kuten esimerkiksi Helsingistä ja Turusta. Vuoren antaman esimerkin mukaan kiinnostus muotokuvia ja yleisesti taidetta kohtaan lisääntyi Tampereella, jossa se on jatkunut yhä voimakkaana.

Kaarlo Vuoren muotokuvat kestävät hyvin vertailun huomattavasti tunnetuimpien taiteilijoiden teosten joukossa. Tämä voidaan todeta myös myönteisistä sanomalehti-artikkeleista ja taidearvosteluista, joissa on kerrottu Vuoresta ja hänen teoksistaan. Niissä kuvaillaan Vuoren teoksia sekä kehua hänen tekemiä muotokuva- ja maisemamaalauksia. Muotokuvia kehua luonteviksi ja mallien näköisiksi ja joitakin teoksia verrataan esimerkiksi Albert Edelfeltin teoksiin. Seuraavaksi on esimerkkinä muutama Kaarlo Vuoreen liittyvä artikkeli eri sanomalehdistä vuosien 1892 ja 1910 väliseltä ajalta.

Keski-Suomessa oli artikkeli, jossa nimimerkki T. U:n kirjoitti vierailustaan Kaarlo Vuoren ateljeessa syksyllä 1892:¹²⁵

"Taiteilija Kaarlo Wuori, joka kesällä on oleskellut Teiskon kulmilla, on palannut sieltä runsas kokoelma luonnoksia saaliinaan. Taiteilija viimeistelee paraikaa atelierissään monia tauluja, joista mainittakoon eläväpiirteinen, hyvin luonnistunut naisen muotokuva, hauska-aiheinen laatumaalaus, joka kuuaa "nuottawäkeä" sekä pari maisemaa, niistä ke-sämaisema ilta-auringon walossa, uutuudellaan se tulee herättämään huomiota. Hän aikoo syksyllä panna muutamia näistä näytteille syysnäyttelyyn Atheneumissa, ennen kuin syyskuussa matkustaa Pariisiin".

Seuraavana vuonna oli samansisältöinen artikkeli myös syksyllä 1893 Tampereen Uutisissa¹²⁶ ja Pohjalaisessa¹²⁷. Tämä artikkeli oli sama molemmissa lehdissä.

"Taiteilija Kaarlo Wuori on, kuten ennen olemme maininneet, kesän aikana oleskellut Ruoweden ja Wisuweden tienoilla maalailmassa. Tuloksena tästä kesämatkastaan on kaksi laatumaalausta ja kaksi järwimaisemaa, jotka hra Wuori aikoo asettaa näytteille suomalaisten taiteilijain syysnäyttelyyn Helsingin Atheneumissa. Laatumaalauksista, jotka tosin vielä owat keskeneräiset, waan joista kuitenkin jo voi saada hyvän käsityksen, herättää hauskan aiheensa puolesta huomiota kaksi aholla mansikoita poimiwaa tyttöä taus-

¹²⁵ Keski-Suomi 20.9.1892. *Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 3.

¹²⁶ Tampereen uutiset 19.9.1893. *Tampereelta ja lähiseuduilta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 2.

¹²⁷ Pohjalainen 22.9.1893. *Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori*, 4.

tana on järwimaisema. Luonnoksesta päättäen tulee tämä taulu tekemään iloisen ja miellyttävän vaikutuksen. [- -] Paitsi jo mainittuja aikoo hra Wuori asettaa näytteille nuoren pariisilaisen naisen muotokuwan, kaswojen piirteet elelewät.

Keskitekoisena on taiteilijan atelieristä laatumaalaus Ruoweden kirkkorannasta, kirkkohenheet kirkkowäkeä täynnänsä. Aihe hauska, taulu walmistunee syksymmällä".

Kaarlo Vuori osallistui erilaisiin sosiaalisiin tapahtumiin, kuten kansanjuhlien tapahtumien suunnitteluun. Heinäkuun alussa 1895 Hämeen Sanomissa¹²⁸ mainostettiin Tampereella järjestettäviä suuria arpajaisia ja kansanjuhlaa Sääksmäen kansanopiston hyväksi Pyynikin kentällä 4.7.1895. Kansanjuhlan ohjelmassa mainostettiin puheiden, laulujen ja tanssien lisäksi juhlakulkuetta, johon kuului Kaarlo Vuoren järjestämä muinaissuomalainen uhritoimitus.

Heinäkuun puolivälissä 1897 Itä-Suomen Sanomissa¹²⁹ kerrottiin Vuoren maalaamasta J. H. Erkon muotokuvasta seuraavaa:

"Taiteilija Kaarlo Wuori viimeistelee runoilija J. H. Erkon muotokuwaa luonnollisessa koossa. Hra Wuori on kuwannut runoilijan istuwassa asennossa kirjoituspöytänsä ääressä. Näköisyys on sattuwa, warsinkin on pää, meistä nähden hywin kuwattu, asema on luontewa. Aiheeltansa taulu hieman muistuttaa Alb. Edelfeltin maalaamaa runoilija Z. Topeliuksen muotokuwaa". – Tamp. U.

Uusi Aura¹³⁰-sanomalehdessä oli huhtikuun alussa 1898 arvostelu Turun Taideyhdistyksen näyttelystä. Siinä kehuttiin pääasiassa vain Edelfeltin kahta ja Vuoren yhtä teosta jotka olivat muotokuvia:

"...Näyttelyn yleisanti on eheä ja intressantti, todistaen että taideteoksia järjestämässä on ollut tottuneen taiteilijan silmä ja käsi. Miten paljon yleisvaikutus siitä riippuu huomaa helposti jos wertaa tätä näyttelyä siihen epäonnistuneeseen tapaan, millä esim. viime kesäisessä Tukholman yleisessä näyttelyssä Suomen taiteilijain teokset olivat kokoon kyhättyt suureksi mielipahaksi sekä taiteilijoille itselleen että näyttelyssä käywille suomalaisille. Useimmat vanhastaan tunnetuista taiteilijoistamme owat nytkin edustettuina. Ikäwä kyllä kaipaamme kuitenkin nimiä sellaisia kuin Gallén, Järnefelt, Wallgren, Wikström. [- -] Taiteen ystäwäin huomiota tulee utupäässä wetämään puoleensa pari muotokuwaa, joista sekä esitetyt henkilöt että esittäjä owat maailman mainioita. Tarkoitamme Albert Edelfeltin pari vuotta sitten Pietarin talwihowissa luonnon mukaan maalaamaa H. M. Keisarin, Suomen suuriruhtinaan, muotokuwaa, sekä tiede-

¹²⁸ Hämeen Sanomat 02.07.1895. *Suuret arpajaiset ja kansanjuhla Tampereella Sääksmäen kansanopiston hyväksi*, 1.

¹²⁹ Itä-Suomen Sanomat 13.7.1897. *Kirjallisuutta ja taidetta*, 3.

¹³⁰ Uusi Aura 1.4.1898, *Turun Taideyhdistyksen näyttely*, 1.

miehenä ja tutkijana kuuluisan ranskalaisen tohtorin Rour´n samallaista kuua. [- -] Muista muotokuvista huomautamme ainoastaan runolija J. R. Erkon, jonka tekijä on Kaarlo Wuori..."

Uusi Aura¹³¹ -sanomalehdessä oli marraskuun lopulla 1899 artikkeli suositusta taide-näyttelystä Helsingissä:

"Helsingin pakinoita. Marraskuun puoliwälistä.

...Taidenäyttelyä on täällä kestänyt useita wiikkoja ja yhä waan käy siellä runsaasti wä-keä. Warsinkin sunnuntaisin on tungos niin suuri, että alhaalla ripustettuja tauluja saa useinkin katsoa sopimattomalta wälimatkalta, ihan äärestä. Näytteillä on 177 taideteosta, joista on 153 maalausta. [- -]

K. Wuori on näyttelyssä edustettuna waan yhdellä ainoalla taululla; se on taiteilija Elias Muukan kuwa, ja ansaitsee hywin sen kunnian, joka sen osaksi kuuluu tulewan, että se nim. ostetaan Taideyhdistyksen museoon. Taideyhdistys woittaa siinä kaksi eri tarkoitusta: saa kokoelmiinsa erään uskollisen taiteilijan kuwan ja samalla näytteen onnistuneen muotokuvamaalajan työstä. Elias Muukalta its(e)ltään on näyttelyssä kaksi maisemakuwaa".

Kaarlo Vuoren muotokuvia kehuttiin myös ruotsinkielisessä Åbo Underrättelser¹³² -sanomalehden arvostelussa huhtikuussa 1901. Lehden taidearvostelussa kerrottiin Kaarlo Vuoren maalaamasta vanhan naisen muotokuvasta, joka herätti heti huomiota huolellisen tulkinnan keinoin. He (lehden arvostelijat) eivät voineet todeta muotokuvan yhdennäköisyyttä, mutta he olivat kuulleet, että se tuskin voisi olla parempi.

"Porträttet af ett äldre fruntimmer frappear genast genom ett omsorgsfullt och uttrycksfullt återgifvande. Likheten kunna vi ej konstatera, men vi har hört, att den knappast kan vara bättre".

1900-luvulla sanomalehdissä kerrottiin artikkeleissa ja mainoksissa Kaarlo Vuoren osallistuneen erilaisten julkaisujen kuvitustyöhön ja teatterin näyttelyn lavastuksiin maise- ma- ja muotokuvamaalauksen ohessa. Vuoren taitoja kehuttiin *Lappeenranta* -sanomalehdessä 17.12.1908. Sama artikkeli julkaistiin *Otava*-lehdessä 18.6.1909¹³³:

"...ja vielä lisäämme, että jokaisen kappaleen esitys on sekä näyttelemiseen että näyttämölle panoon (siinä suhteessa on taiteilija Kaarlo Vuoren awustus ollut teatterille korwaamaton onni) nähden ollut sangen huolellinen ja wiimeistelty..."

¹³¹ Uusi Aura 21.11.1899, *Helsingin pakinoita*, 1.

¹³² Åbo Underrättelser 05.04.1901. *Från konstutställningen*, 2.

¹³³ Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 2–3.

Marraskuussa 1901 ilmestyneessä Jyränkö¹³⁴-sanomalehdessä Kaarlo Vuoren nimi on mainittu myös Joulupukki-lehden yhtenä kuvittajana. Joulupukki-lehti sisälsi erilaisia kertomuksia, lauluja ja satuja sekä kuvituksia. Lehden tunnetuimpia kuvittajia olivat myös Venny Soldan-Brofeldt (1863–1945) ja Helmi Biese (1867–1933). Vuoden 1902 viimeisenä päivänä Sanomia Turusta¹³⁵ -sanomalehden yhtenä avustajana mainittiin Kaarlo Vuori. Lokakuun lopulla 1903 Kajaanin lehdessä¹³⁶ mainostettiin etukäteen Tampereella ilmestyvää Väinämöisen Joululehteä, jonka "*taiteellista asua on luwannut walwoa taiteilija Kaarlo Wuori*".

Marraskuun viimeisenä päivänä vuonna 1904 kerrottiin Salmetaren¹³⁷ kirjallisuusalustalla Nuoren Suomen joulualbumista, joka sisälsi nelisenkymmentä kirjoitusta useilta kirjailijoilta. Siinä mainittiin myös, että kuvapuolialbumi on erittäin runsaasti edustettu. Joulualbumissa oli taiteilijoiden teosten kuvia syysnäyttelystä sekä erityisesti Nuorta Suomea varten tehtyjä piirroksia. Kaarlo Vuorelta oli mukana kaksi piirrosta.

Tampereen uutisissa¹³⁸ 18.2.1904 kerrottiin Tampereella avattavasta taidenäyttelystä. Suomen taideyhdistys oli lähettänyt muutamien taiteilijoiden teoksia näyttelyyn, johon osallistui sekä tunnettuja taiteilijoita että nuoria aloittelijoita. Kaarlo Vuori nimi mainittiin niiden taiteilijoiden joukossa, jotka olivat itse lähettäneet sinne teoksiaan. Sama artikkeli julkaistiin myös seuraavan päivän Aamulehdessä¹³⁹. Lappeenranta¹⁴⁰ -sanomalehdessä 17.12.1908 oli maininta Väinämöisen joululehdestä (10:nes vuosikerä), jonka Kaarlo Vuori oli kuvittanut.

Otava¹⁴¹-sanomalehdessä oli kesäkuussa 1909 pitkä kirjoitus Kaarlo Vuoren vaimosta Tilda Vuoresta joka oli täyttänyt 40 vuotta. Artikkelissa kerrottiin hänen pitkästä urastaan teatterin parissa ja näytelmistä joissa hän oli ollut mukana sekä ryhtymisestä Tampereen työväen teatterin johtajaksi vuonna 1906. Artikkelissa mainittiin myös Kaarlo Vuori:

¹³⁴ Jyränkö 19.11.1901. *Kirjallisuutta. Joulupukki*, 3.

¹³⁵ Sanomia Turusta 31.12.1902. *Sanomia Turusta*, 1.

¹³⁶ Kajaanin lehti 24.10.1903. *Kirjallisuutta. Väinämöinen joululehti*, 3.

¹³⁷ Salmetar 30.11.1904. *Kirjallisuutta. Nuori Suomi*, 4.

¹³⁸ Tampereen Uutiset 18.02.1904. *Tampereen taidenäyttely*, 3.

¹³⁹ Aamulehti 19.02.1904. *Kirjallisuus ja taide. Tampereen taidenäyttely*, 3.

¹⁴⁰ Lappeenranta 2.17.12.1908. *Kirjallisuutta ja taidetta. Väinämöinen joululehti*, 2.

¹⁴¹ Otava 18.6.1909. *Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori*, 2–3.

"...ja vielä lisäämme, että jokaisen kappaleen esitys on sekä näyttelemiseen että näyttämölle panoon (siinä suhteessa on taiteilija Kaarlo Vuoren awustus ollut teatterille korvaamaton onni) nähden ollut sangen huolellinen ja viimeistelty..."

Aamulehdessä¹⁴² oli helmikuun lopulla 1910 pitkä artikkeli Kaarlo Vuoren työhuoneesta ja muutamasta tilaustyöstä. Tässä tiivistelmä artikkelista:

"Menemme taiteilija Kaarlo Vuoren työhuoneeseen. Ympäri seinän tauluja ja skitsejä ja taiteen keskellä taiteilija itse joitakin piirustuksia selailmassa. Terwehtimisien jälkeen kiintyi huomioni maalaustelineellä olemaan, juuri valmistuneelta näyttävään suurehkoon tauluun. Tarkemmin silmätessäni hawaitsin sen kuwaawan loiwaa, aukeata järwen ranta, johon kansaa on runsaasti tulossa pitkillä kirkkowaneilla. [- -] Herra Wuori kertoi taulun tulewan täkäläiselle kansakoululle, jonne se oli tilattu waltuusto tähän tarkoitukseen myöntämällä waroilla. Halpaan hintaan, puolittain lahjaksi, oli taiteilija sen luwannut. [- -] Taiteilija kertoi erityisesti tutkineensa kesäisien poutapilwien walaistusta ja wäriwihahduksia ja epäilemättä onkin hän hywin onnistunut niitä kuwata.

Puheenaolewaan tauluunsa on herra Wuori saanut aiheen Ruoweden kirkkorannasta. Wastaisuuden waralta on taulu arwokas jo kansantieteelliseltä kannaltakin, sillä yhä wähenewät nuo uljaat monihankaiset kyläkuntien kirkkowaneet, joissa wiime aikoihin saakka kaikkialla maassamme on yhteisin woimin matkattu [- -] – Wiimemainittu on nyttemmin asetettu paikoilleen Aleksanterin kansakoulun juhlasalin seinälle, josta sitä koulun oppilaat ja muutkäwijät warmaankin ilokseen saawat ihailta. Toiwottawasti edelleenkin jatkeaan pyrkimyksiä, joilla saadaan taidetta kouluille. [- -]

Paitsi maisemia, [- -] on taiteilija maalailnut ahkerasti muotokuwia. Yksi Helsinkiin tilattu, oli juuri valmistunut, ainoastaan wiimeistelyä wailla. Tampereen ensimmäiseltä kaupunginlääkäriltä, Ernst af Hällströmiltä, jolle hra Wuori jo aikaisemmin on maalannut sarjan muotokuwia, on saanut tilauksen walmistaa muutamien kaupungin entisten lääkärien muotokuwat asetettawiksi täkäläisen terweydenhoitolautakunnan huoneistoon, jonne tohotori af Hällström ne aikoo lahjoittaa. [- -]

Ylläolewan olen kertonut osoitukseksi siitä, että Tampereellakin saattaa kaikesta tehdasmaisuudesta ja jokapäiwäisyydestä huolimatta taiteilija työskennellä menestyksellisesti ja wirkeästi ja todellisella innostuksella kiintyä työhönsä".

Artikkelissa mainittu teos, joka esittää Ruoveden kirkkorantaa, ei ole enää Aleksanterin koulun juhlasalin seinällä¹⁴³, vaan se on Tampereen kaupungin omistuksessa¹⁴⁴.

¹⁴² Aamulehti 27.2.1910. *Taiteilija Kaarlo Vuoren työhuoneesta*, 6.

¹⁴³ Tampereen Aleksanterin koulun vs. rehtorin tiedonanto sähköpostitse 2.8.2016.

¹⁴⁴ Tampereen taidemuseo. *Tampereläistaiteilijoita maalla*.

8. Valokuvien merkitys Kaarlo Vuoren taiteelle

1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun taiteilijoiden ottamilla valokuvilla on suuri merkitys sekä historiallisesti, kansatieteellisesti että taidehistoriallisesti. Valokuvat sisältävät hyvin paljon dokumenttiaineistoa yli sata vuotta sitten olleista, jo tuhoutuneista rakennuksista, ihmisten elintavoista, menneen ajan harrastuksista ja erilaisista vaate- tuksista sekä maisemista. Valokuvia on otettu sekä tavallisista ihmisistä että suur- miehistä ja -naisista.

Kaarlo Vuorelle valokuvaus merkitsi hyvin paljon. Hän kiinnostui valokuvauksesta jo kouluaikoina. Kerrotaan, että hän teki jo silloin ensimmäisen kameransa sikarilaatik- koon¹⁴⁵. Vuoren kiinnostus valokuvaukseen kesti koko elämän ajan, ja siitä tuli hänelle hyödyllinen ja tärkeä osa taiteen teossa. Vuori kuvasi mallinsa ennen maalauksen tai piirroksen tekemistä, ja usein hän kuvasi myös valmiin teoksen. Vuori otti lukuisia valo- kuvia sekä vaimostaan, lapsestaan että monista muista henkilöistä. Hän seurasi usein teatterin harjoituksia ja otti valokuvia näyttelijöistä¹⁴⁶. Vuorten kodissa vierailivat näyt- telijät myös poseerasivat hänelle näytelmiin liittyvissä asennoissa ja asuissa.

Valokuvalla oli tärkeä osa Kaarlo Vuoren taiteellisessa prosessissa. Valokuva oli mallina myös tilausmuotokuville. Muutamat valokuvista olivat Vuorelle suuntaa antavia sommit- telun apuna. Suurin osa Vuoren maalaamista muotokuvista on tarkkoja kopioita hänen itse ottamistaan valokuvista. Teokset on maalattu siten, että ne muistuttavat hyvin pal- jon valokuvia. Tietyt yksityiskohdat, kuten pään tai käsien asento ja jokin kohta taus- tassa on erilainen. Vuori käytti valokuvia muotokuvamaalausten lisäksi malleina myös monissa kuvitustöissä.

Kaarlo Vuorelle kamera oli tärkeä apuväline ja "matkakumppani". Kamera oli Vuoren mukana jopa Runnin kylpylässä, missä hän sai hoitoa kipuihinsa. Voidaan sanoa valo- kuvauksella olleen mahdollisesti piristäväkin vaikutus Vuorelle, sillä kuntouduttuaan hän alkoi ottaa kamerallaan valokuvia kylpylässä ja aikansa kuluksi myös kehitti ne itse.

¹⁴⁵ Jokinen 1947, 190.

¹⁴⁶ Jokinen 1947, 288.

9. Yksityiskohtia Kaarlo Vuoren elämästä

Kaarlo Vuoren ystäväpiiri

Kaarlo Vuoren ystäväpiiriin kuuluivat oman perheen lisäksi Aspin perheen jäsenet, joista läheisin lienee ollut Hanna Asp, jonka luona Vuori asui opiskellessaan Helsingissä. Myös Lindellit olivat Vuoren hyviä ystäviä. Aina Lindellistä Vuori maalasi ainakin kaksi muotokuvaa. Vuoren ystäväpiiriin kuului luonnollisesti myös useita taiteilijoita, joista mainittakoon esimerkiksi Aleksander (Alex) Federley (1864–1932), Pekka Halonen (1865–1933), Kaarlo Haltia (1863–1938) ja Elias Muukka (1853–1938). Kirjailija Minna Canth (1844–1897) ja runoilija J. H. Erkkö (1849–1906), Kustaa Hiekka (1855–1937) ja Evert Ax (myöhemmin Tähkääpää) (1868–1940) sekä Ludvig Roine (1874–1936), jonka käsityökoulussa Vuori opetti kuvaamataittoa vuosina 1909–1912 olivat Kaarlo Vuoren ystäviä – tässä vain joitakin nimeltä mainittuina.

Seurapiirit ja Kaarlo Vuori

Kaarlo Vuori oli tunnettu taiteilija Tampereen ja Turun seurapiireissä. Kaupungin kauppiaat, tehtailijat ja virkamiehet tilasivat itsestään ja perheenjäsenistään muotokuvia. Vuori suunnittelei esimerkiksi pelikortit, joissa esiintyy henkilöitä, jotka kuuluivat Tampereen suomenkielisen sivistyneistöön¹⁴⁷. Vuori tunnettiin hyvin myös Turussa sekä viipurilaisten taiteenkerääjät piireissä.

Kaarlo Vuoren asuinalueet Tampereella

Masunninmäki¹⁴⁸ / Pellavatehtaan mäki (lapsena), Kuninkaankatu¹⁴⁹, Vuodesta 1905 lähtien Mustanlahdenkatu¹⁵⁰ (Cederin talon pharakennus) ja Hämeenkatu 27¹⁵¹ (Kymmenen miehen talo).

Kaarlo Vuoren maalauspaikkoja.

Muotokuvia Kaarlo Vuori maalasi pääasiassa kotona työhuoneessa sekä jonkin verran myös ystävien luona. Maisemia Vuori maalasi kotonaan ja ulkona usein Aspien luona kallioniemekkeellä, jossa Aspin perheellä oli kasvimaata mäen rinteessä¹⁵². Siellä hän maalasi Näsijärven

¹⁴⁷ Jokinen 1947, 232.

¹⁴⁸ Jokinen 1947, 190.

¹⁴⁹ Jokinen 1947, 232.

¹⁵⁰ Jokinen 1947, 272.

¹⁵¹ Jokinen 1947, 272.

¹⁵² Jokinen 1947, 215. Kyseinen paikka tunnetaan Tampereella vieläkin Aspinniemenä.

maisemia. Tampereen maalauspaikoista on mainittu Viikinsaari¹⁵³ ja Siilinkari¹⁵⁴, jonne hän saattoi soutaa veneellä yksin ollessaan. Muita Vuoren maalauspaikkoja olivat Kangasala, Kuru, Teisko, Ruovesi, Visuvesi¹⁵⁵ Ruovedellä ja sen ympäristössä, Viipurissa¹⁵⁶, Laatokalla¹⁵⁷, Saimaan kanavan ympäristössä¹⁵⁸ Kustavi, Hanko, Vilppula¹⁵⁹.

Kaarlo Vuori piirustuksen opettajana Turussa

Turun piirustuskoulu (Kaarlo Vuori opetti vuosina 1898–1905)

Kaarlo Vuoren aikana Turun piirustuskoulu sijaitsi Åbo Akademin toisessa kerroksessa, osoitteessa Tuomiokirkontori 3. Turun piirustuskoulu muutti Turun taidemuseon tiloihin vuonna 1904¹⁶⁰.

Kaarlo Vuori asui Turussa osoitteessa Uudenmaankatu 5 B.

Tampereen käsityö- ja piirustuskoulut

Ludvig Roineen koulu 1909–1921 (Kaarlo Vuori opetti vuosina 1909–1912)

Ludvig Roineen koulun osoitteet:¹⁶¹

Hämeenkatu 10 (ns. Hellströmin kivimuurissa) 1909–1911

Läntinenkatu 48¹⁶² (entinen Valtion sairaala / Tampereen yleinen sairaala¹⁶³) 1911–1917

Viinikankatu 19, 1917–1919

Läntinenkatu 48, 1919–1921

Amalian Lindfelt - Lehtisen koulu 1907–1916 (Kaarlo Vuori ei opettanut täällä)

Amalia Lindfelt - Lehtisen koulun osoitteet:¹⁶⁴

Läntinen Pitkätie¹⁶⁵ 43 (Työväenyhdistyksen vanhassa rakennuksessa).

Tiiliruukinkatu 8 (hra Flooren talo) 1903–1911.

Läntinenkatu 2 (Sitkan koulu) 1911–1916.

¹⁵³ Jokinen 1947, 247.

¹⁵⁴ Jokinen 1947, 215.

¹⁵⁵ Jokinen 1947, 234.

¹⁵⁶ Jokinen 1947, 249.

¹⁵⁷ Jokinen 1947, 235, kuvateksti.

¹⁵⁸ Jokinen 1947, 247.

¹⁵⁹ Jokinen 1947, 270.

¹⁶⁰ Turun taidemuseon historia.

¹⁶¹ Nykänen 1994, 15–16.

¹⁶² Läntinenkatu on nykyisin Näsilinnankatu.

¹⁶³ Tampereen yleinen sairaala / Valtion sairaala oli Kaarlo Vuoren aikana Nalkalantorilla vuoteen 1910 asti, jolloin sairaala muutti Kalevankankaalle. Siellä Valtion sairaala lopetti toimintansa vuonna 1963, jolloin Tampereen keskussairaala otettiin käyttöön.

– Museovirasto. Tampereen yleinen sairaala.

¹⁶⁴ Nykänen. Tammerkoski 9–10/1994, 14.

¹⁶⁵ Läntinen Pitkätie on nykyisin Näsilinnankatu.

Kaarlo Vuoren teosten näyttelyt ¹⁶⁶

Kaarlo Vuori ei pitänyt koskaan yksityisnäyttelyä, mutta hän osallistui usein yhteisiin näyttelyihin toisten taiteilijoiden kanssa.

Suomen Taideyhdistyksen näyttelyt Ateneumissa vuosina

1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1904.

Tampereen Taideyhdistyksen näyttelyt vuosina

1899, 1901, 1902, 1904, 1905, 1907, 1909, 1910, 1912.

Turun Taideyhdistyksen näyttelyt vuosina

1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1913.

Kaarlo Vuoren teosten muisto- ja juhlanäyttelyt Tampereella

1928, 1933, 1963, 2015.

Kaarlo Vuoren yhteys Tampereen Taideyhdistykseen

Tampereen taideyhdistys perustettiin 28.3.1898¹⁶⁷. Kaarlo Vuori ei ollut perustamiskouksessa mukana. Vuori osallistui yhdeksään Tampereen Taideyhdistyksen taidenäyttelyyn. Tampereen Taideyhdistyksen johtokuntaan valittiin taiteilija Gabriel Engberg (1872–1953), jolle Vuori oli opettanut piirustusta jo vuonna 1884 Reaalikoulun opettajien järjestämällä iltakursseilla¹⁶⁸. Vuori oli Engbergin kannalta tärkeä henkilö. Hän loi perustan Engbergin taiteelliselle uralle¹⁶⁹. Vuonna 1920 perustettiin Tampereen Taiteilijaseura tukemaan taiteilijoiden työskentelyä¹⁷⁰.

¹⁶⁶ Tiedot saatu alkuperäisistä Helsingin, Tampereen ja Turun taideyhdistysten näyttelyluetteloista Kuvataiteen keskusarkistossa 6.9.2016.

¹⁶⁷ Rantanen 1984, 15.

¹⁶⁸ Niinivaara 1988, 13.

¹⁶⁹ Niinivaara 1988, 15.

¹⁷⁰ Tampereen Taiteilijaseuran historia.

10. Lopuksi

Kaarlo Vuori oli tuottelias taiteilija, jonka taiteelliseen uraan kuului paljon muutakin kuin muotokuvamaalaus ja valokuvaus. Niiden lisäksi hän maalasi maisemia, kuvitti piirroksin sanomalehtiä, aikakauslehtiä sekä muita painotuotteita. Hän suunnitteli peli- ja postikortteja sekä teatteriesityksiin lavastuksia ja pukuja. Kaarlo Vuoren teoksia on yksityisomistuksissa sekä taidemuseoissa. Eniten teoksia on Tampereen taidemuseon omistuksessa. Kaarlo Vuori ei pitänyt koskaan yksityistä taidenäyttelyä, mutta hän osallistui useita kertoja yhteisiin näyttelyihin toisten taiteilijoiden kanssa. Vuoren kuoleman jälkeen on pidetty vain neljä hänen teoksia esittelevää näyttelyä: vuonna 1928 sekä vuonna 1933, jolloin Tampereen Taideyhdistys järjesti 150 työtä käsittävän Kaarlo Vuoren muistonäyttelyn. Vuonna 1963 Tampereen taidemuseossa järjestettiin Kaarlo Vuoren syntymän 100-vuotisjuhlanäyttely ja Hiekan taidemuseossa laaja näyttely Vuoren teoksista oli vuonna 2015.

Kaarlo Vuori maalasi noin 150–170 muotokuvaa ja useita maisemia. Suurin osa teoksista on öljyvärimaalauksia, mutta joukossa on myös akvarelli- ja pastellimaalauksia sekä lyijykynä-, muste- ja tussipiirroksia. Kaarlo Vuori oli monipuolinen ja lahjakas taiteilija, jonka muuhun tuotantoon kuuluvat erilaiset aikakausi- ja sanomalehtien kuvitukset, korttien suunnittelut ja toteutukset, teatterin näytelmien lavastus sekä näyttelijöiden rooliasujen suunnittelu. Kaiken lisäksi Vuori toimi piirustuksen opettajana Turussa ja Tampereella.

Kaarlo Vuoren syntymän 100-vuotisjuhlanäyttelyn esitteessä kerrottiin Vuoren olleen luonteeltaan vaatimaton ja julkisuutta karttava taiteilija. Se lienee osaltaan vaikuttanut siihen, että hänen nimensä ja taiteensa alkoi jäädä unohduksiin taidehistorian hämärään. Modernimpien taidesuuntausten ja taidemieltyymysten muuttuessa 2000-luvulle tultaessa, Kaarlo Vuoresta oli tullut monille täysin tuntematon taiteilija. Kuitenkin hän kuuluu ehdottomasti tunnetuimpien suomalaistaiteilijoiden joukkoon, joista osa oli hänen ystäviään jo opiskeluaikana.

Kaarlo Vuoreen liittyneen tutkimuksen yhteydessä selvisi, että lisäksi Vuori oli innokas valokuvaaja. Hän myös valmisti itse ottamansa kuvat. Hän valokuvasi hyvin usein maljeaan ja käytti valokuvia apuna muotokuvien teossa. Tutkimus osoitti Vuoren olleen yksi innokkaimmista valokuvausta harrastaneista taiteilijoista, mahdollisesti jopa innok-

kain¹⁷¹. Vuoren ottamat valokuvat sisältävät runsaasti kuva-aineistoa hänen valmiista teoksistaan sekä ihmisistä poseeraamassa.

Tutkittuani ja vertailtuani Kaarlo Vuoren ottamia valokuvia malleistaan, ja hänen heistä maalaamiaan muotokuvia, tulin seuraavaan tulokseen: tilausmuotokuvat on pääosin maalattu tarkasti valokuvien mukaan sekä kasvojen että vaatteiden osalta. Muutamassa teoksessa ero valokuviin on havaittavissa vain joistakin pienistä yksityiskohdista, kuten korvalehden muodosta tai mallin katseen suunnasta. Lähes kaikissa muotokuvissa valöörit on taitavasti huomioitu. Teosten joukossa olevat ystävien muotokuvat noudattavat pääosin samaa linjaa. Harjoitelmiksi tarkoitettut muotokuvat sekä vaimostaan Tilda Vuoresta maalatut teokset ovat vapaammin siveltimen vedoin toteutettuja. Niissä kasvot on maalattu valokuvan mukaan tarkemmin, mutta vartalo ja tausta on usein maalattu taiteilijan vapaudella. Vapriikin kuva-arkistossa säilytetään kymmeniä Kaarlo Vuoren kuvaamia lasinegatiiveja. Ne ovat arvokasta kulttuuri- ja taidehistoriaa.

Kaarlo Vuoren syntymästä on kulunut jo yli 150 vuotta ja kuolemastakin yli 100 vuotta. Nyt on aika antaa hänelle kuuluva arvostus taidehistoriassa.

¹⁷¹ Myös Hugo Simberg kuvasi paljon. Selvitys siitä, kuvasiko hän Kaarlo Vuorta enemmän, vaatisi taiteilijoiden valokuvaukseen ja valokuvien määriin keskittyvän tutkimuksen.

Kaarlo Vuoren biografia lyhyesti

Kaarlo Vuori 1863–1914

Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija. Vuori oli henkilö- ja maisemamaalari.

1863 Kaarlo Vuori syntyi Ruovedellä 19.8.

- Vanhemmat: puutavarakauppias Gustav Henrik Höllberg ja Hedvig Patala.
- Sisarukset: Miina (1856–1929), Maria (1862–1936), Heikki (1868–1940), Emilia (1871–1937) ja Ida (1874–1952).

1876 Höllbergin perhe muutti Tampereelle. Perheen sukunimi muutettiin Vuoreksi.

Kaarlo Vuori oli aloittanut koulunkäyntinsä jo Ruovedellä.

Kaarlo jatkoi veljensä Heikin kanssa opintoja Helsingin suomalaisessa yläalkeisopistossa¹⁷², jonka toiselle luokalle hänet hyväksyttiin 1.9.

1883 Ylioppilaaksi.

Keisarillisen Suomen Aleksanderin yliopistoon (nyk. Helsingin yliopisto), opiskelemaan lääkäriksi. 1880-luvulla lääketieteen opinnot saattoi aloittaa suoritettuaan ensin filosofian kandidaatin tutkinnon.

1885–1890 Yliopiston piirustuskoulun oppilaana.

1885 Kaarlo Vuori lopetti lääketieteen opinnot.

Suomen muinaismuistoyhdistyksen kolmas taidehistoriallinen tutkimusmatka.

- tutkimusretki kesti kaksi kuukautta suuntautuen Varsinais-Suomen koillis- ja itäosiin, Uudenmaan länsiosiin sekä osaan Lounais-Hämettä. Matkan johtajana toimi taidehistorioitsija Emil Nervander.

1886–1889 Suomen taideyhdistyksen piirustuskoulussa.

1888 Kaarlo Vuori sai keväällä piirustuksenopettajan pätevyyden.

Tutkimusmatka Siperiaan ja Mongoliaan J. R. Aspelinin kanssa 13.6.–31.10.

1890–1891 1. Opintomatka Pariisiin.

1891 Kaarlo Vuoren ensimmäinen taidenäyttely (taiteilijoiden yhteisnäyttely) Ateneumissa sekä ensimmäinen lehtikuvitus Häme-lehdessä.

¹⁷² Tampereella alkoi vuonna 1842 kolmeluokkainen ala-alkeiskoulu, mutta se oli ruotsinkielinen, jonka katsottiin olevan vain ruotsinkielistä yläluokkaa varten. Yläalkeiskoulu aloitti toimintansa 1.9.1860. Siitä tuli suomenkielinen, vaikka se oli virallisesti kaksikielinen. Yläalkeiskouluun haluttiin liittää yliopistoon johtavat lukioluokat, mutta valtiopäivillä ei suostuttu siihen. Vuonna 1873 ruotsinmielinen hallitus lakkautti Tampereen yläalkeiskoulun ja määräsi ala-alkeiskoulun neliluokkaiseksi reaalikouluksi. Se johti siihen, että Tampereen suomenmieliset eivät halunneet kouluttaa lapsiaan kaupungin reaalikoulussa vaan lähettivät heidät mieluummin Hämeenlinnan suomalaiseen lyseoon tai kuten Kaarlo ja Heikki Helsinkiin.

- Sinisalo 1944, 210–212.

- 1892** Kaarlo Vuori sai toisen palkinnon dukaattikilpailussa.
- 1892–1893** 2. Opintomatka Pariisiin.
- 1896** Kaarlo Vuori sai Suomen Taideyhdistyksen ylimääräisen matka-apurahan.
Matkusti Tilda Raition kanssa Berliinin maailmannäyttelyyn.
- 1897** Kaarlo Vuori sai ensimmäisen palkinnon dukaattikilpailussa.
- 1898–1904** Turun piirustuskoulun johtaja ja opettaja. Maalaa myös muotokuvia.
- 1900** Kaarlo Vuori naimisiin Tilda Raition kanssa.
- 1902** Kaarlo Vuori osallistui Tampereen Taideyhdistyksen näyttelyyn.
- 1903** Kaarlo ja Tilda Vuoren poika Veijo syntyi.
- 1905** Perhe muutti Tampereelle.
- 1906** Tilda Vuori Tampereen Työväen Teatterin johtajaksi. Kaarlo Vuori suunnitteli ja toteutti näytelmien lavasteita ja rooliasuja sekä opetti lavastusten tekoa.¹⁷³
- 1909–1912** Tampereella Roineen käsityö- ja piirustuskoulun opettaja.¹⁷⁴
- 1914** Kaarlo Vuori kuoli Runnin kylpylässä sairauskohtaukseen 22.6.

¹⁷³ Salo 1944, 184; Rantanen 1993, 6.

¹⁷⁴ Eri lähdetiedoissa mainitaan Kaarlo Vuoren lopettaneen opetustyönsä joko vuosi 1912 tai 1914. Helvi Jokisen mukaan Vuori lopetti opetustyönsä terveydellisistä syistä keväällä 1912.
– Jokinen 1947, 295.

Lähdetiedot

Painetut lähteet

Jokinen, Helvi 1947. *Renkaita suvannon pinnassa. Tamperelaisia henkilö- ja kulttuurikuvia vuosisadan vaihteen kahden puolen*. Tampere-seuran julkaisuja N:o 11. Tampere: Tampere-seura.

Lehtinen Ildokó 2005. Agathon Reinholm – suomalainen taiteilija sukukansojen parissa. Teoksessa *Suomen museo. 2004*, 47–48. Toim. Tuukka Talvio. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys, 2005.

Lundström, Marie-Sofie 2003. (suom.) Mervi Saarenmaa. Adolf von Becker ja Espanja. Teoksessa Penttilä, Tiina & Lundström, Marie-Sofie & Koskimies-Envall, Marianne & Savia, Satu. Adolf von Becker – Pariisin tien viitoittaja, 49. Pohjanmaan museon julkaisuja 28; Turun taidemuseon julkaisuja 1/2003.

Niinivaara, Seppo 1988. *Gabriel Engberg – näköaloja vuorelta*. Tampereen Taideyhdistys ry:n julkaisuja XII. Tampereen taidetta ja taiteilijoita III. Tampere: Tampereen Taideyhdistys ry.
Rantanen, Tuula 1970. Tamperelaisten maalausharrastukset vuosina 1898–1919. Eripainos julkaisussa *Tampere tutkimuksia ja kuvauksia VI*. Tampere.

Rantanen, Tuula 1970. Tamperelaisten maalausharrastukset vuosina 1898–1919. Eripainos julkaisussa *Tampere tutkimuksia ja kuvauksia VI*. Tampere

Rantanen, Tuula 1984. Tampereen Taideyhdistys ry:n ja Tampereen taidemuseon toimintaa. Teoksessa *Tampereen taidemuseo 50 vuotta. Tampereen Taideyhdistys ry ja tamperelaista kulttuurielämää*, 15. Tampere: Tampereen Taideyhdistys ry.

Rantanen, Tuula 1988. Tamperelaisen taiteilijan Kaarlo Vuoren koulu- ja opiskeluaika 1870- ja 1880-luvuilla. Julkaisussa *Tampere tutkimuksia ja kuvauksia IX*. Tampereen Historiallisen Seuran julkaisuja XIV. Tampere: Tampereen Historiallisen Seura.

Savia, Satu 2002. Adolf von Becker opettajana 1869– 1892. Teoksessa *Adolf von Becker – Pariisin tien viitoittaja, (78–79)*. Pohjanmaan museon julkaisuja 28 ja Turun taidemuseon julkaisuja 1/2003. Vaasa. Helsinki: Museovirasto.

Sinisalo, Uuno 1947. *Tampereen kirja*. Kuvaus Tampereen vaiheista ja nykyisestä kaupungista. Tampere-seuran julkaisuja 8. Tampere: Tampere-seura.

Ylönen, Marja 2001. Nimettömät, Alex Federley ja K. Kari. Teoksessa *Pilahistoria. Suomi poliittisissa pilapiirroksissa 1800-luvulta 2000-luvulle, (32–36)*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. Jyväskylä: Gummerus.

Aikauslehtiartikkelit

Jokinen, Helvi 1951. *Evert Tähkäpää, tamperelainen taiteen ystävä ja maailmanmatkaaja*. Tammerkoski 1/1951, 3–7.

Nykänen, Raija 1. *Kaksi tamperelaista käsityökoulua*. Tammerkoski 9–10 / 1994, 14.

Nykänen, Raija 2. *Kaksi tamperelaista käsityökoulua*. Tammerkoski 9–10 / 1994, 15–16.

Rantanen, Tuula 1990. *Tamperelaisopiskelija Kaarlo Vuori prof. J. R. Aspelinin Aasiaan suuntautuvalla tutkimusmatkalla viime vuosisadalla*. Tammerkoski 7/1990, 10–15.

Rantanen, Tuula 1993. Taiteilija Kaarlo Vuori 19.8.1863–22.6.1914. Tammerkoski 7/1993, 4–9.

Salo, Allan 1944. *Tamperelaisia kuvaamataiteilijoita*. Tammerkoski 5/1944, 184–187.

Opinnäytteet

Laitinen, Ari 2017. Valokuvaus kuvataiteilijan apuvälineenä. Tampereen ensimmäinen ammattitaiteilija Kaarlo Vuori (1863–1914) muotokuvamaalarina ja valokuvaajana. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201704242046>> Viitattu 20.5.2017.

Nykänen, Raija (1994) Kaksi tamperelaista käsityökoulua taiteilijat käsityökoulujen opettajina. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-19941193650>> Viitattu 15.3.2016. Käyttö rajoitettu. Luettavissa Jyväskylän yliopiston kirjaston arkistotyöasemalta.

Suullisia tietoja antaneet

Rantanen, Tuula, FM, historiantutkija. 26.9.2016.

Rintala, Liisa, FT, Hiekan taidemuseon johtaja. 22.9.2016.

Painamattomat lähteet

Hiekan taidemuseon johtaja Liisa Rintalalta saatu aineisto.

Digitaaliset lähteet

Autio, Veli-Matti. Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899. Vuori, Heikki. <<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=22832>> Viitattu 15.8.2016.

Autio, Veli-Matti. Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899. Vuori, Kaarlo. <<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=21200>>

Viitattu 15.8.2016.

Britannica. Léon Bonnat.

<<https://global.britannica.com/biography/Leon-Bonnat>> Viitattu 1.8.2016.

Bouguereau, William-Adolphe. <<http://www.bouguereau.org/>> Viitattu 1.8.2016.

Keskinen, Jouni. Kuru-laivan onnettomuus 7.9.1929.

<<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/liikkuminen/1918-40/kuru3a.htm>>
Viitattu 30.3.2017.

Kuvataiteilijamatrikkeli: Ahlstedt, August Fredrik.

<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=9&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Jahn, Carl Ernst Albert.*

<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=178&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Muukka, Elias.*

<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=299&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Kuvataiteilijamatrikkeli: *Vuori Kaarlo.*

<<http://www.kuvataiteilijamatrikkeli.fi/fi/haku/ennen-vuotta-1900-syntyneet.html?artist=519&year=1900>> Viitattu 15.6.2016.

Lefebvre, Jules Joseph. <<http://www.jules-joseph-lefebvre.org/>> Viitattu 1.8.2016.

Lehtimäki, Heidi. *Sähkövalo Finlaysonille.*

<<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/valta/1870-00/sahkovalo.htm>> Viitattu 16.11.2016.

Mechelin Leo. <<http://375humanistia.helsinki.fi/humanistit/leo-mechelin>>

Viitattu 20.1.2017.

Museovirasto. Tampereen yleinen sairaala.

<http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1005> Viitattu 10.5.2017.

Pettersson, Susanna. *Suomen Taideyhdistyksen jakamat Dukaattipalkinnot 1858–2006.*

<<http://suomentaideyhdistys.fi/awards-grants/awards/dukaattipalkinto/arkisto/>>
Viitattu 20.8.2016.

Rantanen, Tuula. *Kaarlo Vuoren koulu ja opiskeluaika 1870- ja 1880-luvulla.*

<<https://kaarlovuori.com/kaarlo-vuoren-koulu-ja-opiskeluaika-1870-ja-1880-luvulla/>>
Viitattu 20.12.2016.

Robert-Fleury, Tony. <https://en.wikipedia.org/wiki/Tony_Robert-Fleury>
Viitattu 1.2.2017.

Runnin kylpylä <<http://www.runni.fi/>> Viitattu 1.2.2017.

Suomen muinaismuistoyhdistyksen historia.
<<http://www.muinaismuistoyhdistys.fi/historia.html>> Viitattu 15.6.2016.

Tampereen Taiteilijaseuran historia.
<<http://tampereen-taiteilijaseura.fi/tampereen-taiteilijaseura-ry/historia/>> Viitattu 23.5.2017.

Turun taidemuseon historia.<http://www.turuntaidemuseo.fi/museon_historia/>
Viitattu 20.5.2017.

Sanomalehtiartikkelit

Sanomalehtien arkistolähde: Kansalliskirjaston digitoidut aineistot.

Aamulehti 19.02.1904. Kirjallisuus ja taide. Tampereen taidenäyttely, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/608415#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Aamulehti 27.2.1910. Taiteilija Kaarlo Wuoren työhuoneesta, 6.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/609756#?page=6>> Viitattu 1.8.2016.

Aamulehti 10.12.1910. Käsityönopettajien ja opettajattarien valmistuskurssi (ilmoitus), 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/609995#?page=2>> Viitattu 30.7.2016.

Hämeen Sanomat 02.07.1895. Suuret arpajaiset ja kansanjuhla Tampereella Sääksmäen kansanopiston hyväksi (ilmoitus), 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/601986#?page=1>> Viitattu 30.7.2016.

Itä-Suomen Sanomat 13.7.1897. Kirjallisuutta ja taidetta, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/530986#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Jyränkö 19.11.1901. Kirjallisuutta. Joulupukki, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/637586?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Kajaanin lehti 24.10.1903. Kirjallisuutta. Väinämöinen joululehti, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/639123#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Keski-Suomi 20.9.1892. Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/524510#?page=3>> Viitattu 29.7.2016.

Lappeenranta 2.17.12.1908. Kirjallisuutta ja taidetta. Väinämöinen joululehti, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/666504#?page=2>> Viitattu 30.7.2016.

Otava 18.6.1909. Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori, 2.

<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/746412#?page=2>> Viitattu 1.8.2016.

Otava 18.6.1909. Taide ja kirjallisuus. Näyttelijätär Tilda Wuori, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/746412#?page=3>> Viitattu 1.8.2016.

Pohjalainen 22.9.1893. Kirjallisuutta. Taiteilija Kaarlo Wuori , 4 (3–4).
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/561203#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.

Raahen Sanomat 02.08.1910. Käsityön opettajien ja opettajattarien valmistuskurssi Tampereen käsityö ja taideteollisuus koulussa, 4.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/685896#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.

Salmetar 30.11.1904. Kirjallisuutta. Nuori Suomi, 4.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/677991#?page=4>> Viitattu 30.7.2016.

Sanomia Turusta 31.12.1902. Sanomia Turusta (sanomalehden tilausmainos), 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/693431>> Viitattu 30.7.2016.

Tampereen uutiset 19.9.1893. Tampereelta ja lähiseuduilta. Taiteilija Kaarlo Wuori, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/549988#?page=2>> Viitattu 29.7.2016.

Tampereen Uutiset 18.02.1904. Tampereen taidenäyttely, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/720362#?page=3>> Viitattu 30.7.2016.

Uusi Aura 1.4.1898, Turun Taideyhdistyksen näyttely, 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/743342?page=1>> Viitattu 30.7.2016.

Uusi Aura 21.11.1899, Helsingin pakinoita, 1.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/744090?page=1>>
Viitattu 30.7.2016.

Uusi Aura 13.04.1901. Silmäys Turun taidenäyttelyyn, 2 (1–2).
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/713401?page=2>> Viitattu 1.8.2016.

Åbo Underrättelser 05.04.1901. Från konstutställningen, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/755892?page=2>> Viitattu 2.8.2016.

Kaarlo Vuoren valokuvia internetissä

Kuvat ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Laajempi Kaarlo Vuoren teosten ja valokuvien esittely Ari Laitisen pro gradussa.

(<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201704242046>)

Edvard W. Lybeck. Kuvannut Kaarlo Vuori. Tampereen museot / Vapriikin kuva-arkisto / Diaarinumero: HM 3154, Alanumero: 39

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-30AC888F-0876-CF39-C5A9-65A1D860148C>> Katsottu 18.1.2017.

Minna Canth (1891). Maalannut Kaarlo Vuori. Kuopion korttelimuseo. Kuvannut Kari Jämsen. <<http://www.minnansalonki.fi/items/show/891>> Katsottu 16.6.2016.

Tyttö (Italiasta) (1892). Maalannut Kaarlo Vuori. Kansallisgalleria.

Kuvannut Pirje Mykkänen.

<http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2Fteos_34DF54E8-1B39-4E46-A93C-198F64813D49> Katsottu 17.6.2016.

Hilja Ojanen (1896) Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 4. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-544C0E30-5163-A9FF-A090-7B32134E0976>> Katsottu 21.6.2016.

Aina Lindell (1896). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 18. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-810C3A25-D718-22B1-8307-614C34D124E2>> Katsottu 21.6.2016.

Tyttö ja pallo / Nuoren tytön muotokuva (1897). Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 49. Kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-9D0B2090-38AF-74C9-260E-9BDBC48C5BD7>> Katsottu 11.7.2016.

Tyttö ja pallo / Nuoren tytön muotokuva (1897). Maalannut Kaarlo Vuori. Yksityisomistuksessa. <<http://www.artnet.com/artists/kaarlo-vuori/nuoren-tyt%C3%B6n-muotokuva-a312LYbpU7MBqsThKmFFDA2>> Katsottu 17.7.2016.

Elias Muukka (1899). Maalannut Kaarlo Vuori. Ateneum / Kansallisgalleria. Kuvannut Asko Penna.

<http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2FE42_Object_Identifier%2FA_I_644> Katsottu 17.6.2016.

Jukka Asp. Maalannut Kaarlo Vuori. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero 717, alanumero DIA:587. Kuvannut Juhani Riekkola.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-18A186AC-758B-6075-0F85-B3A4C2224BA9>> Katsottu 1.7.2016.

Pellon raivaaja. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 33. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-F31E9C64-F4F2-1CDF-D0C4-40E99069C2AB>> Katsottu 1.7.2016.

Nainen ja vene. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 35. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-A7CB8FE5-62C6-C850-C5EB-63610D28F5BA>> Katsottu 1.7.2016.

Järvellä katsova nainen. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 31. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-1C46D6A8-1E0C-D643-2E97-124FD80157F8>> Katsottu 5.7.2016.

Kivellä istuva nainen. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 27. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-4CC3055B-86BE-5BE4-9091-90E03359645F>> Katsottu 5.7.2016.

Nainen rannalla. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 26. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-4C911F88-0EF6-CDEA-9BA4-FA8CE712E8DE>> Katsottu 5.7.2016.

Waldemar Hirvikoski. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 22. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-6866E3A9-EF55-9774-60F4-71CF7BCA1C70>> Katsottu 23.9.2016.

Tilda Raitio Berliinissä 1896. Öljyvärimaalaus kankaalle, Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 20. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-3556BEB5-BFC4-03BB-D874-D8E57E1F8297>> Katsottu 23.9.2016.

Kaarlo Vuori 1912. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 30. Piirtänyt ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-20363413-C785-1D15-3B53-34A2D479B4C4>> Katsottu 7.12.2016

Naisen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 23. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-A2C13281-6EBF-72BA-DC9C-56505B1F0653>> Katsottu 7.12.2016.

Naisen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 28. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.

<<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profium.com/archive/ArchivedObject-1821B924-5ECC-E5B2-B5BE-552452D5928E>> Katsottu 7.12.2016.

Miehen muotokuva. Tampereen museot. Vapriikin kuva-arkisto. Diaarinumero HM 3154, alanumero 32. Maalannut ja kuvannut Kaarlo Vuori.
<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http://www.profiuum.com/archive/ArchivedObject-7B049D2D-5E81-85E1-FF48-EF869CE938E0>> Katsottu 7.12.2016.

Ruoveden kirkkorantaa (1909). Maalannut Kaarlo Vuori.
Kuvannut Jari Kuusenaho.
< <http://tampereentaidemuseo.fi/tamperelaistaiteilijoita-maalla/>> Katsottu 20.2.2017.

Väinämöinen -lehden joulunumeron no. 40-41 etusivu 11.12.1901.
Piirtänyt Kaarlo Vuori.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=1&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Katsottu 7.9.2016.

Kaarlo Vuoren kuvitus 11.12.1901 Väinämöinen-lehden joulunumeroon no 40-41, 2.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=2&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Katsottu 7.9.2016.

Kaarlo Vuoren kuvitus 11.12.1901 Väinämöinen-lehden joulunumeroon no 40-41, 3.
<<http://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/500151?page=3&term=V%C3%A4in%C3%A4m%C3%B6inen>> Viitattu 7.9.2016.

Käsinmaalatut pelikortit (1885). Maalannut Kaarlo Vuori. Museokeskus Vapriikki, kuva-arkisto. Inventaarionumero 1334:11. Kuvannut Saana Säilynoja.
<<https://www.finna.fi/Record/siiri.urn:nbn:fivapriikihttp%253A%252F%252Fwww.profiuum.com%252Farchive%252FArchivedObject-086C1F08-1E73-F6BD-CC0F-7A6BA3CFE642>> Katsottu 21.7.2016.